

Opdrachtgever

SVB

Opdrachtnemer

SVB / Lambrecht van Eekelen en Robert
Olieman

Onderzoek

Wie betaalt de rekening?

Startdatum – 1 januari 2009

Einddatum – 1 november 2009

Categorie

Kenmerken van klanten

Voelt het volk voor verzekering?

Doel en vraagstelling

Het doel van dit onderzoek is beschrijven hoe werknemers, zelfstandigen en mensen die niet werkzaam zijn denken over de verantwoordelijkheidsverdeling van de financiële gevolgen van gebeurtenissen in de levensloop en over transparantie, keuzevrijheid en dit te vergelijken met de bestaande sociale zekerheid.

Conclusie

Opvattingen over solidariteit, verantwoordelijkheid, transparantie en keuzevrijheid in de sociale zekerheid over sociale zekerheid. De regelgeving en de opvattingen van de Nederlandse bevolking over de verdeling van de financiële gevolgen van veranderingen in de levensloop tussen gebruikers, werkgevers en belastingbetalers sluiten goed aan bij verloop rond de geboorte van een kind, bij echtscheiding, bij overlijden van een partner en bij verzorgingshuiszorg.

Ondervraagden vinden het stelsel weinig transparant. Een meerderheid van de ondervraagden heeft behoefte aan keuzevrijheid voor hoogte en duur van de uitkering en de risico's die men zou willen dekken. Ook heeft een meerderheid belangstelling voor een regeling waarbij mantelzorgers compensatie in geld of tijd krijgen, een regeling waarbij vrijwilligers compensatie in geld en tijd krijgen, een regeling om kinderbijslag in een apart fonds te stoppen en een regeling waarbij 65-plussers zich kunnen beschermen tegen werkloosheid of arbeidsongeschiktheid. Ook voor een sociale zekerheidsregister en een pensioenregister is veel belangstelling.

Link naar bestand

<http://www.onderzoekwerkeninkomen.nl/rapporten/sp6aayfh>

ONDERZOEKENS RAPPORT

Voelt het volk voor verzekering?

Opvattingen over solidariteit,
verantwoordelijkheid, transparantie en
keuzevrijheid in de sociale zekerheid over
sociale zekerheid

voor het leven
Sociale Verzekeringsbank

Voelt het volk voor verzekering?

Opvattingen over solidariteit, verantwoordelijkheid, transparantie en keuzevrijheid in de sociale zekerheid over sociale zekerheid

Inhoud

Samenvatting	3
1 Inleiding	5
2 Wie moet volgens de burger betalen: gebruiker, werkgever of belastingbetaler?	9
2.1 Inleiding	9
2.2 Geboorte van een kind	9
2.3 Combinatie van werk en zorg voor kinderen	11
2.4 Echtscheiding en overlijden van een partner	13
2.5 Ziekte en arbeidsongeschiktheid	16
2.6 Verzorgingshuis en mantelzorg	18
2.7 Meest recht op een uitkering	21
2.8 Conclusie	22
3 Waar heeft de burger zelf behoefte aan: transparantie, keuzevrijheid, of nieuwe regelingen?	25
3.1 Inleiding	25
3.2 Transparantie van het stelsel	26
3.3 Solidariteit of eigen verantwoordelijkheid	27
3.4 Keuzevrijheid en voorkeur voor uitvoering	28
3.5 Potentiële nieuwe regelingen	31
3.6 Nieuwe vormen van transparantie	32
3.7 Conclusie	34
4 Conclusie	37
Literatuur	39
Bijlage: Methodologische verantwoording	40
Bijlage: Vragenlijst	42

Samenvatting

Dit rapport gaat over opvattingen van de Nederlandse bevolking over sociale zekerheid. Het rapport bestaat uit twee delen.

Het eerste deel gaat in op de verdeling van financiële gevolgen van gebeurtenissen die mensen tijdens hun leven kunnen meemaken. De regelgeving en de opvattingen over de verdeling van financiële gevolgen blijken over het algemeen goed op elkaar aan te sluiten. Verschillen zijn er ook. Zo leggen ondervraagden bij de combinatie van werk met de zorg voor kinderen meer verantwoordelijkheid bij de ouders. Bij een werknemer met een skiongeval ligt dit volgens hen bij de verzekering van de werknemer. Daarnaast vinden respondenten vaak dat een mantelzorger die verlof opneemt hiervoor een vergoeding moet krijgen van de overheid of van de verzekering van de zorgbehoefte.

Het tweede deel bekijkt of en hoe de opvattingen over solidariteit, verantwoordelijkheid, transparantie en keuzevrijheid zijn veranderd sinds 2004. Net als in 2004 vinden ondervraagden het sociale zekerheidsstelsel weinig transparant. Er bestaat veel behoefte aan keuzevrijheid voor hoogte en duur van de uitkering en de risico's die men zou willen dekken. Ook is er behoefte aan regelingen waarbij mantelzorgers of vrijwilligers compensatie in geld of tijd krijgen, waarbij kinderbijslag in een apart fonds gestopt kan worden of waarbij 65-plussers zich kunnen beschermen tegen werkloosheid of arbeidsongeschiktheid. Tevens bestaat veel belangstelling voor verschillende vormen van persoonsgerichte informatieverstrekking aan burgers over rechten, plichten en financiële gevolgen. In vergelijking met 2004 zien meer mensen solidariteit als de basis van het sociale zekerheidsstelsel, is de uitvoering door de overheid populairder geworden en is er meer belangstelling voor een contract tussen overheid en burger. Zelfstandigen blijken in vergelijking met werknemers en mensen die niet werkzaam zijn meer verantwoordelijkheid te leggen bij het individu en bij de overheid en minder bij de werkgever. Daarnaast blijken zelfstandigen meer dan anderen behoefte te hebben aan transparantie en keuzevrijheid.

1 Inleiding

Tijdens het leven kunnen mensen verschillende gebeurtenissen meemaken waardoor hun leven verandert. Een aantal van deze veranderingen heeft financiële gevolgen. Dit kan komen doordat er inkomen wegvalt, doordat de uitgaven stijgen of doordat er minder tijd overblijft om te werken.

Binnen de Nederlandse samenleving bestaat een aantal vormen om deze financiële gevolgen te verdelen of te verzekeren. Deze verdeling wordt vaak aangeduid als drie pijlers:

- Publiek: de overheid vergoedt financiële gevolgen uit belastingen of premies.
- Sociale partners: werkgevers betalen voor financiële gevolgen waar hun werknemers mee te maken hebben. De overheid kan werkgevers wettelijk verplichten om voor bepaalde financiële gevolgen van werknemers te betalen of deel te nemen aan een collectieve verzekering.
- Privaat: mensen lossen financiële gevolgen zelf of binnen hun gezin op. Daarnaast kunnen ze op de markt een verzekering afsluiten of een beroep doen op hulp van familieleden.¹

Hoe deze financiële gevolgen verdeeld of verzekerd worden, wordt bepaald na politieke besluitvorming. In dat politieke proces spelen opvattingen in de Nederlandse samenleving meer of minder nadrukkelijk een rol. Dit onderzoek gaat over deze opvattingen over de verdeling van financiële gevolgen. De eerder genoemde pijlers zijn niet geschikt om aan een breed publiek voor te leggen. Duidelijker is het wanneer deze vertaald worden naar de vraag wie zou moeten betalen in een bepaalde situatie:

De private pijler is te vertalen naar de gebruiker, het gezin van de gebruiker, overige familie van de gebruiker, of de verzekeraar van de gebruiker. Een verzekering kan verplicht zijn, of vrijwillig. Ook kunnen mensen kiezen voor meer of minder dekking. Bij sommige gebeurtenissen in de levensloop zijn verzekeringen niet mogelijk, omdat mensen beloond zouden worden voor het oplichten van de verzekeraar (*'moral hazard'*), of omdat alleen mensen met hoge risico's zo'n verzekering zouden willen afsluiten (*'adverse selection'*).

Betaling door de sociale partners houdt tegenwoordig vooral in dat werkgevers betalen, hetzij doordat de werkgever betaalt voor de eigen werknemers, hetzij doordat werkgevers collectief premies betalen voor alle werknemers.

Bij de publieke pijler lopen betalingen via de overheid. Door de nadruk te leggen op de uiteindelijke betalende (de belastingbetalers) wordt dit antwoord minder vrijblijvend. Het blijkt wel moeilijk om mensen een afweging te laten maken tussen de inrichting van het stelsel en de hoogte van belastingen en premies.²

Uit eerder onderzoek blijkt dat opvattingen over wederkerigheid van sociale zekerheid vaak aansluiten bij de wederkerigheid in het huidige socialezekerheidsstelsel.³ Op basis hiervan is de verwachting dat als mensen een situatie voorgelegd krijgen met de vraag wie het grootste deel zou moeten betalen, zij de rekening relatief vaak bij dezelfde pijler leggen als in de huidige regelgeving.

1 World Bank 2004, p. 15, 16

2 Desain et al. 2006, p. 32

3 Raven 2008, Van der Veen et al. 2009

Daarnaast blijken veel mensen het een taak van de overheid te vinden om een minimumniveau te garanderen voor mensen die geen mogelijkheid hebben om te werken.⁴ Op basis hiervan is de verwachting dat bij casussen over mensen met een laag inkomen en weinig mogelijkheden om te werken, een groter deel van de mensen vindt dat belastingbetalers moeten betalen. Ook kunnen bij opvattingen over wie zou moeten betalen verschillende belangen een rol spelen⁵. Met name over de rollen van de werkgever en de belastingbetaler is de verwachting dat de opvattingen verschillen tussen zelfstandigen, werknemers en mensen die niet werkzaam zijn.

Naast opvattingen over de verdeling van financiële gevolgen bij de voorgelegde casussen, is het ook interessant waar de mensen zelf behoefte aan hebben binnen het sociale zekerheidsstelsel. Bij de eerste SVB-conferentie in 2004 met als thema 'De sociale zekerheid als burgerpolis' heeft de SVB al onderzocht of Nederlandse burgers behoefte hebben aan keuzevrijheid binnen het sociale zekerheidsstelsel en of mensen behoefte hebben aan meer transparantie en belangstelling voor potentiële nieuwe regelingen.

Recent is er meer aandacht voor de sociale zekerheid voor zelfstandigen. De verwachting is dat zelfstandigen andere behoeften aan keuzevrijheid en transparantie hebben dan werknemers en mensen die niet werkzaam zijn.

Het doel van dit onderzoek is om te beschrijven hoe werknemers, zelfstandigen en mensen die niet werkzaam zijn denken over de verantwoordelijkheidsverdeling van de financiële gevolgen van gebeurtenissen in de levensloop en over transparantie en keuzevrijheid. Tevens is het doel om dit te vergelijken met de bestaande sociale zekerheid. Dit onderzoek is gepresenteerd tijdens de SVB-conferentie in 2009 met als thema 'Zicht op zekerheid'.

Hiervoor hebben we de volgende twee onderzoeksvragen geformuleerd:

- 1 *Sluit de verdeling van financiële gevolgen van veranderingen in de levensloop tussen gebruiker, werkgever en belastingbetaler (overheid) aan bij de opvattingen van zelfstandigen, werknemers en mensen die niet werkzaam zijn in 2009?*
- 2 *Hebben zelfstandigen, werknemers en mensen die niet werkzaam zijn in 2009 verschillende opvattingen over transparantie, keuzevrijheid en nieuwe regelingen in de sociale zekerheid en zijn deze opvattingen veranderd in vergelijking met 2004?*

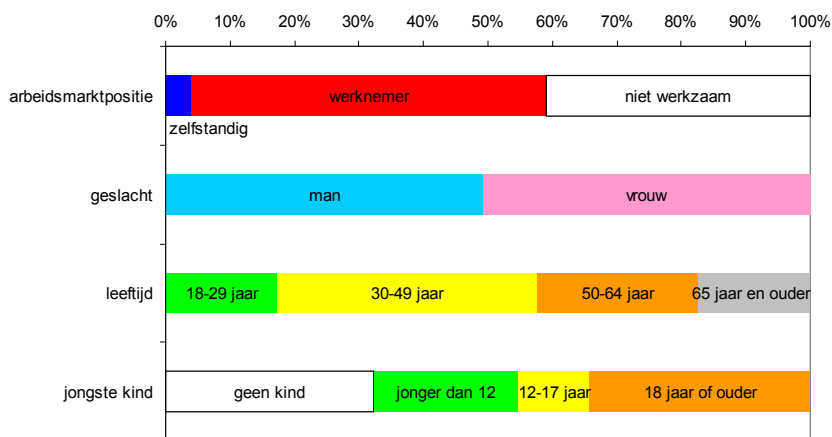
Deze onderzoeksvragen worden beide beperkt tot mensen van achttien jaar en ouder die in Nederland wonen. De gegevens zijn afkomstig uit een enquête die de SVB in juli 2009 heeft laten uitvoeren door TNS NIPO onder Nederlanders van achttien jaar en ouder. In de cijfers en figuren die in dit rapport staan, zijn de antwoorden gewogen. Dit betekent dat de percentages een beeld geven van hoe de opvattingen verdeeld zijn over de Nederlandse bevolking van achttien jaar en ouder.

4 Desain et al. 2006, p. 31, 32

5 Van der Veen et al. 2009

In Figuur 1-1 staat de samenstelling van de Nederlandse bevolking van achttien jaar en ouder. In hoofdstuk 2 en hoofdstuk 1.1 wordt weergegeven of antwoorden verschillen naar arbeidsmarktpositie, geslacht, leeftijd of de leeftijd van het jongste kind.

Figuur 1-1: Samenstelling Nederlandse bevolking van achttien jaar en ouder (op basis van gewogen telling respondenten)

Zelfstandigen vormen 4 procent van de Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 55 procent is werknemer en 41 procent is niet werkzaam.

Het percentage mannen is met 49,3 procent net iets kleiner dan het percentage vrouwen.

De 18-29 jarigen vormen ruim 17 procent van het totaal, de 30-49 jarigen ruim 40 procent, de 50-64 jarigen bijna 25 procent, en de 65-plussers ruim 17 procent.

Ruim 32 procent van de Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder heeft geen kind, bijna 23 procent heeft een kind jonger dan 12 jaar, van 11 procent is het jongste kind 12-17 jaar en van ruim 34 procent is het jongste kind 18 jaar of ouder.

In de bijlage ‘methodologische verantwoording’ staan meer details over de opzet van de enquête. In de analyse van de resultaten wordt gekeken naar verschillen in antwoorden tussen zelfstandigen, werknemers en mensen die niet werkzaam zijn.

In hoofdstuk 2 staat de eerste onderzoeksvraag centraal. Deze wordt beantwoord aan de hand van casussen met gebeurtenissen in de levensloop met financiële gevolgen, waarbij we respondenten hebben gevraagd wie er in de voorgelegde casus zou moeten betalen.

In hoofdstuk 1.1 staat de tweede onderzoeksvraag centraal. Hierbij hebben we respondenten vragen voorgelegd die in 2004 al eens zijn voorgelegd in de enquête ‘De sociale zekerheid als burgerpolis’⁶. De conclusies staan in hoofdstuk 4.

2 Wie moet volgens de burger betalen: gebruiker, werkgever of belastingbetaler?

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden verschillende gebeurtenissen in de levensloop beschreven die financiële gevolgen kunnen hebben.

We richten ons op de volgende fasen van de levensloop:

- geboorte van een kind (paragraaf 2.2);
- combinatie werk en zorg voor kinderen (paragraaf 2.3);
- echtscheiding en overlijden van een partner (paragraaf 2.4);
- ziekte en arbeidsongeschiktheid (paragraaf 2.5);
- verzorgingshuis en mantelzorg (paragraaf 2.6).

Over al deze onderdelen zijn casussen voorgelegd aan de respondenten. Na iedere casus is aan de respondent gevraagd wie volgens hem of haar het grootste deel van de financiële gevolgen zou moeten betalen. In figuren per onderwerp staan zowel de antwoorden van de respondenten weergegeven als een korte samenvatting van de iedere voorgelegde casus. Na iedere figuur wordt gekeken of er significante verschillen zitten tussen verschillende categorieën respondent zoals zelfstandigen, werknemers en mensen die niet werkzaam zijn, maar ook mannen en vrouwen, mensen van verschillende leeftijden en ouders van jonge kinderen.

In paragraaf 2.7 wordt gekeken naar de rol van de overheid en wordt aan de respondenten gevraagd wie volgens hen het meest recht hebben op een uitkering. In paragraaf 2.8 staan de conclusies.

2.2 Geboorte van een kind

Huidige regelgeving

Een vrouw die zwanger is mag vanaf zes weken voor de uitgerekende bevallingsdatum met zwangerschapsverlof. Dan mag zij tot tien weken na haar bevalling bevallingsverlof opnemen. De zwangere vrouw mag haar zwangerschapsverlof ook maximaal twee weken uitstellen en deze twee weken na haar bevalling opnemen. In totaal duurt deze verlofperiode dus zestien weken. Tijdens deze verlofperiode ontvangt de vrouw een uitkering die even hoog is als haar salaris en die wordt betaald door een werknemersverzekering waar alle werkgevers verplicht aan meebetalen.⁷

Sinds 2008 is er ook een zwangerschapsverlofregeling voor vrouwelijke zelfstandigen. Deze verlofregeling duurt net als bij werknemers zestien weken. De hoogte van de uitkering voor zelfstandigen tijdens deze verlofperiode is gelijk aan het minimumloon.⁸

Een man die een kind heeft gekregen, heeft recht op twee dagen kraamverlof. Dit verlof wordt betaald door de werkgever van de man.⁹ Er bestaan plannen voor een langere verlofperiode.¹⁰

7 Hop 2009, p. 162, 163

8 Hop 2009, p. 163, 164

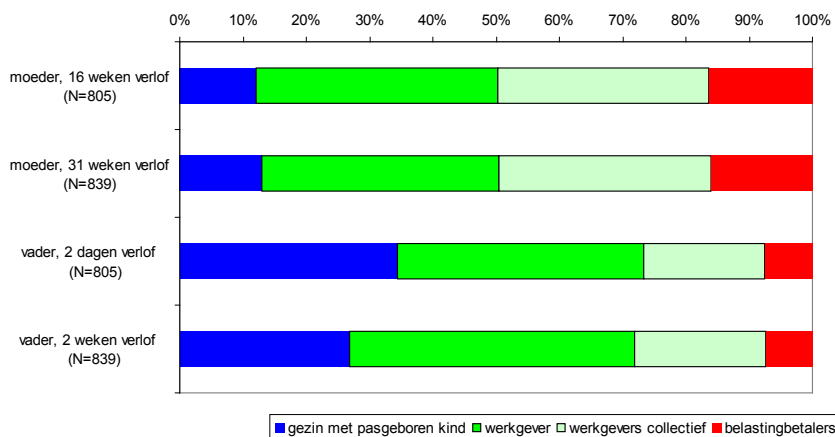
9 Hop 2009, p. 165

10 Kamerstukken II 2007/08, 26 447 nr. 42

Opvattingen over verlof bij geboorte van een kind

In Figuur 2-1 staan opvattingen van de respondenten over wie het grootste deel zou moeten betalen voor verlof rond de bevalling, voor zowel moeders als vaders. Respondenten hadden hier de keuze uit het gezin met het pasgeboren kind, de werkgever van de moeder of vader, een verplichte collectieve verzekering waaraan alle werkgevers meebetaalden of alle belastingbetalers.¹¹ Respondenten konden één antwoord kiezen.

Figuur 2-1: Wie zou moeten betalen voor verlof rond de geboorte van een kind? (herwogen naar Nederlandse bevolking)

Een meerderheid van de respondenten vindt dat de werkgevers het verlof rond de bevalling moeten betalen, hetzij rechtstreeks, hetzij via een collectieve verzekering.

Achtien procent van de respondenten vindt dat verlof van de moeder rond de bevalling betaald zou moeten worden door de belastingbetalers, terwijl zeven procent dat vindt gelden voor vaders.

Een derde van de respondenten vindt dat de huidige twee dagen verlof voor vaders rond de bevalling betaald zou moeten worden door het gezin zelf. Opvallend is dat als het verlof voor vaders zou worden uitgebreid naar twee weken tien procent meer mensen de rekening bij de werkgever leggen. Kennelijk ziet ongeveer tien procent van de respondenten een verlof van twee dagen als iets wat mensen zelf wel kunnen regelen (bijvoorbeeld door het inleveren van vakantiedagen), maar dat bij een verlof van twee weken medewerking van de werkgever nodig is.

Als de antwoorden van bepaalde categorieën respondenten worden vergeleken met andere categorieën dan blijkt dat:

- zelfstandigen vaker vinden dat het gezin of de belastingbetalers zouden moeten betalen voor het verlof rond de bevalling;
- werknemers en mensen die niet werkzaam zijn vaker vinden dat werkgevers zouden moeten betalen voor het verlof rond de bevalling;
- mannen vaker vinden dat het gezin zelf moet betalen voor verlof en vrouwen vaker vinden dat de werkgevers moeten betalen;
- ouders van kinderen jonger dan achttien jaar vaker vinden dat de werkgever of de belastingbetaler moet betalen bij de huidige verlofregeling rond de bevalling voor vrouwen terwijl mensen met oudere kinderen of zonder kinderen vaker vinden dat het gezin zelf moet betalen;
- bij uitbreiding van de verlofregeling rond de bevalling voor vrouwen, ouders van kinderen jonger dan twaalf jaar en mensen zonder kinderen vaker vinden dat de werkgevers moeten

11 Respondenten konden ook kiezen voor 'overige familie'. Omdat bij alle vragen over verlof rond bevalling minder dan 0,5 procent van de respondenten dit antwoord selecteerde, is 'overige familie' in de analyse buiten beschouwing gelaten.

betalen voor verlof en tevens dat ouders van kinderen van twaalf jaar en ouder vaker vinden dat de ouders zelf moeten betalen voor het verlof;

- bij verlof voor vaders rond de bevalling ouders van kinderen jonger dan twaalf jaar en mensen zonder kinderen vaker van mening zijn dat de werkgever moet betalen voor het verlof. Ouders van kinderen ouder dan twaalf jaar vinden vaker dat het gezin zelf moet betalen.

Kortom

Een meerderheid van de respondenten is van mening dat werkgevers het grootste deel zouden moeten betalen voor verlof rond bevalling voor moeders en vaders. Dit sluit aan bij de huidige financiering van het verlof rond de geboorte van een kind. Het verschil tussen betaling door de werkgever zelf (bij vaders) en een collectieve verzekering door alle werkgevers (bij moeders) is niet terug te vinden in de opvattingen: zowel voor moeders als voor vaders zijn ongeveer evenveel mensen voor betaling door de werkgever zelf als voor een collectieve verzekering. Ook als de verlofperiode voor vaders of moeders fors zou worden uitgebreid, is een meerderheid van de respondenten voor betaling door de werkgevers.

2.3 Combinatie van werk en zorg voor kinderen

Huidige regelgeving

Ouders die voor hun kinderen gebruik maken van kinderopvang kunnen ‘kinderopvangtoeslag’ aanvragen. De ouders ontvangen via deze toeslag dan in ieder geval een derde van de kosten van de kinderopvang terug. Dit wordt betaald door een verplichte collectieve verzekering van werkgevers. Daarbovenop is de toeslag inkomensafhankelijk. Hoe lager het inkomen van de ouders, hoe hoger de kinderopvangtoeslag. De kinderopvangtoeslag kan maximaal 96,5 procent bedragen van de kosten voor de kinderopvang. Het grootste deel van de ouders ontvangt meer dan de helft van de kosten van de kinderopvang terug via de kinderopvangtoeslag. De Belastingdienst keert de kinderopvangtoeslag uit.¹²

Naast kinderopvang in een kinderopvangcentrum vindt ook veel opvang plaats bij familie, vrienden, buren of bekenden. Als hier een gastouderbureau bij betrokken wordt, kunnen de ouders bij deze vorm van opvang ook in aanmerking komen voor kinderopvangtoeslag. Dit heeft geleid tot een spectaculaire stijging van het aantal kinderen in de gastouderopvang: van 30.000 in 2005 tot 180.000 in 2008. Deze stijging lijkt te komen doordat opvang die eerst informeel gebeurde, via een gastouderbureau geformaliseerd wordt waardoor ouders een beroep kunnen doen op kinderopvangtoeslag. Het kabinet wil hier vanaf 2010 verandering in brengen. De huidige gastouderopvang wordt opgesplitst in twee vormen van opvang: gastouderopvang en thuisopvang. De gastouderopvang moet voldoen aan strengere kwaliteitseisen en toezichteisen dan de thuisopvang. Ook wordt de maximumprijs van de gastouderopvang lager dan van de opvang in een kindercentrum en wordt de maximumprijs van thuisopvang lager dan van gastouderopvang.¹³

Opvattingen over opvang door een kinderopvangcentrum of door ouders zelf

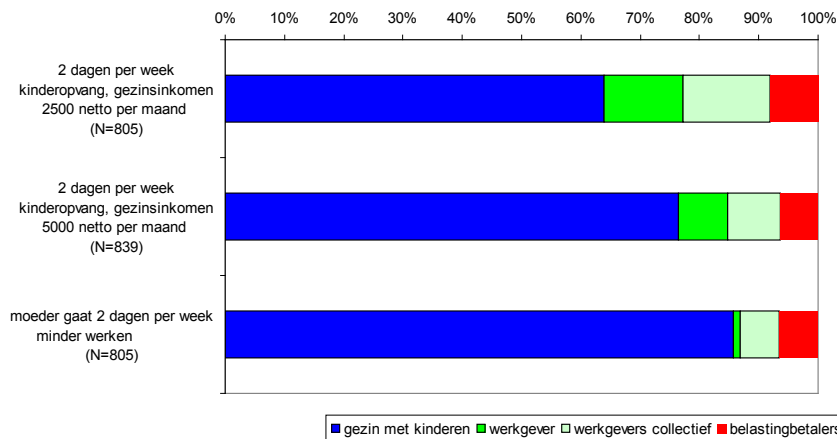
In Figuur 2-2 staan opvattingen van de respondenten over wie het grootste deel zou moeten betalen voor de opvang van kinderen door een kinderopvangcentrum bij verschillende inkomens en tevens over een moeder die minder gaat werken om voor haar kinderen te zorgen. Respondenten hadden hier de keuze uit het gezin met kinderen, de werkgever van de moeder

12 Art. 7-9, Wet Kinderopvang, Bijlage I Besluit Kinderopvangtoeslag en tegemoetkoming in kosten kinderopvang

13 Kamerstukken II 2008/09, 31 874, nr. 3, Wijziging van de Wet kinderopvang in verband met een herziening van het stelsel van gastouderopvang, memorie van toelichting

of vader, een verplichte collectieve verzekering waaraan alle werkgevers meebetalen of alle belastingbetalers.¹⁴ Respondenten konden één antwoord kiezen.

Figuur 2-2: Wie zou moeten betalen voor de opvang van kinderen? (herwogen naar Nederlandse bevolking)

Een meerderheid van de respondenten vindt dat ouders zelf het grootste deel moeten betalen voor de opvang van kinderen. Het maakt hierbij weinig uit of de moeder minder gaat werken of dat de kinderen naar de kinderopvang gaan. Het is opvallend dat mensen die vinden dat werkgevers en belastingbetalers het grootste deel van de kinderopvang moeten betalen in de minderheid zijn, terwijl in de huidige regeling werkgevers en belastingbetalers een groot deel van de kosten van de kinderopvang betalen.

Als de antwoorden van bepaalde categorieën respondenten worden vergeleken met andere categorieën dan blijkt dat:

- zelfstandigen vaker vinden dat belastingbetalers het grootste deel zouden moeten betalen voor kinderopvang;
- werknemers vaker vinden dat werkgevers het grootste deel zouden moeten betalen voor kinderopvang;
- mensen die niet werkzaam zijn vaker vinden dat de ouders het grootste deel zouden moeten betalen voor kinderopvang;
- mannen vaker vinden dat de ouders zelf moet betalen voor kinderopvang en vrouwen vaker vinden dat de werkgevers moeten betalen;
- ouders van kinderen jonger dan twaalf jaar en mensen zonder kinderen vaker vinden dat de werkgevers of de belastingbetalers zouden moeten betalen en tevens dat ouders met kinderen van twaalf jaar en ouder vaker vinden dat het gezin zelf zou moeten betalen voor de opvang van hun kinderen;
- bij minder werken ouders met kinderen jonger dan twaalf en mensen zonder kinderen vaker vinden dat de werkgevers en de belastingbetalers moeten betalen en tevens dat ouders met kinderen van twaalf jaar en ouder vaker vinden dat het gezin zelf zou moeten betalen voor opvang van hun kinderen.

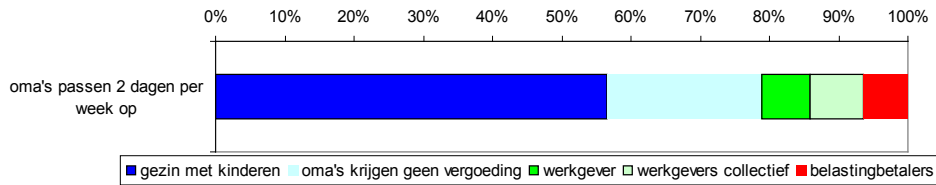
Opvattingen over opvang door grootouders

Grootouders spelen een grote rol in de opvang van kinderen van werkende ouders. In Figuur 2-3 staan opvattingen van de respondenten over wie het grootste deel zou moeten betalen voor de opvang van kinderen door de oma's. Respondenten hadden hier de keuze uit het gezin met kinderen, de oma's (zij zouden gratis moeten oppassen), werkgever van de moeder of vader, een

14 Respondenten konden ook kiezen voor 'overige familie'. Omdat bij alle vragen over de opvang van kinderen minder dan 0,8 procent van de respondenten dit antwoord selecteerde, is 'overige familie' in de analyse buiten beschouwing gelaten.

verplichte collectieve verzekering waaraan alle werkgevers meebetalen of alle belastingbetalers. Respondenten konden één antwoord kiezen.

Figuur 2-3: Wie zou moeten betalen voor de opvang van kinderen? (N=839, herwogen naar Nederlandse bevolking)

Als de oma's oppassen dan vindt 22 procent van de respondenten dat de oma's dit gratis moeten doen.

Als de antwoorden van bepaalde categorieën respondenten worden vergeleken met andere categorieën dan blijkt dat:

- oppas door oma's zorgt voor opvallende verschillen tussen ouders van jonge kinderen en vijftigplussers. Slechts 15 procent van de ouders met kinderen jonger dan twaalf jaar vindt dat oma's gratis moeten oppassen, terwijl van de potentiële grootouders met kinderen van achttien jaar en ouder 31 procent vindt dat oma's gratis moeten oppassen;
- er geen significante verschillen zaten tussen zelfstandigen, werknemers en mensen die niet werkzaam zijn.

Kortom

Een meerderheid van de respondenten vindt dat de ouders zelf moeten betalen voor de opvang van hun kinderen ongeacht of ze dit nu zelf doen, oma's inschakelen of gebruik maken van formele kinderopvang.

De regelgeving sluit hier niet op aan. De meeste ouders ontvangen het grootste deel van de kosten van de kinderopvang terug via de kinderopvangtoeslag die wordt betaald door de werkgever en de belastingbetalers.

2.4 Echtscheiding en overlijden van een partner

Huidige regelgeving

Echtscheiding of overlijden van een partner kunnen grote financiële gevolgen voor hebben voor de nieuwe alleenstaanden. Het huishoudbudget kan fors dalen.

Bij echtscheiding kan een rechter opleggen dat een echtgenoot tot maximaal twaalf jaar na de echtscheiding een uitkering betaalt aan de andere echtgenoot die niet in zijn of haar levensonderhoud kan voorzien.¹⁵

Alleenstaande nabestaanden met kinderen van jonger dan achttien jaar hebben recht op een uitkering van de Algemene nabestaandenwet (Anw). De hoogte hiervan is afhankelijk van hun inkomen en bedraagt maximaal zeventig procent van het minimumloon voor nabestaanden zonder kinderen jonger dan achttien jaar en 90 procent van het minimumloon voor nabestaanden met kinderen jonger dan achttien jaar. Nabestaanden zonder kinderen jonger dan achttien jaar hebben alleen recht op een Anw-uitkering als zij zwanger of arbeidsongeschikt zijn of vóór 1950 geboren zijn.¹⁶

15 Art. 157, BW Boek 1

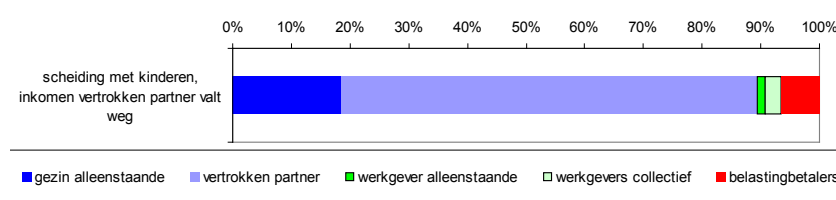
16 Hop 2009, p. 98, 99

Bijna alle werknemers vallen tegenwoordig onder een verplichte pensioenregeling. Zelfstandige schilders en stukadoors vallen ook verplicht onder een pensioenregeling en van de zelfstandigen valt een klein deel onder een pensioenregeling. Bijna alle mensen die onder een pensioenregeling vallen hebben naast een ouderdomspensioen ook een nabestaandenpensioen. Hierbij geldt dat als degene die onder de pensioenregeling valt is overleden, de partner of de kinderen recht hebben op een deel van het opgebouwde geld van het ouderdomspensioen. Een groot deel van de nabestaanden die vanaf 1950 zijn geboren hebben geen recht op Anw, terwijl hun nabestaandenpensioen niet hoger is. Een deel van de pensioenfondsen biedt hiervoor een Anw-hiaatverzekering aan.¹⁷

Opvattingen over echtscheiding

Bij echtscheiding zitten er vaak twee kanten aan het verhaal. Als de ex-partners kinderen hebben die bij één van de partners blijven, dan is het interessant of mensen zich sterker identificeren met de partner die voor de kinderen zorgt of voor de andere partner. Ook is het interessant om te weten of het geslacht een sterkere rol speelt in met welk verhaal iemand zich identificeert. In Figuur 2-4 staan opvattingen van de respondenten over wie het grootste deel zou moeten betalen voor een alleenstaande ouder met kinderen, die door een echtscheiding het inkomen van de ex-partner kwijtraakt. Respondenten hadden hier de keuze uit het gezin van de alleenstaande ouder, de vertrokken partner, de werkgever van de alleenstaande ouder, een verplichte collectieve verzekering waaraan alle werkgevers meebetalen of alle belastingbetalers.¹⁸ De helft van de respondenten kreeg een casus voorgelegd over een alleenstaande moeder die grotendeels voor de kinderen zorgde en waarbij de vader van de kinderen vertrokken was en de andere helft van de respondenten kreeg een casus voorgelegd waarbij een alleenstaande vader grotendeels voor de kinderen zorgde en de moeder van de kinderen vertrokken was. Respondenten konden één antwoord kiezen.

Figuur 2-4: Wie zou moeten betalen voor verlies aan inkomen na echtscheiding? (N=1644, hervogeu naar Nederlandse bevolking)

Zeventig procent van de respondenten vindt dat een partner met inkomen die vertrekt bij een gezin met kinderen de partner die voor de kinderen zorgt moet betalen voor de inkomensderving. De respondenten denken hetzelfde over een vrouw die voor de kinderen zorgt met een man die vertrekt als over een man die voor de kinderen zorgt en een vrouw die vertrekt.

Als de antwoorden van bepaalde categorieën respondenten worden vergeleken met andere categorieën dan blijkt dat:

- ouders met kinderen jonger dan twaalf jaar vaker vinden dat als de vader vertrekt, hij de moeder bij wie de kinderen wonen moet betalen voor de inkomensderving;
- er geen significante verschillen zitten tussen zelfstandigen, werknemers en mensen die niet werkzaam zijn;
- er geen significante verschillen zijn tussen mannen en vrouwen, zowel in het geval dat de man vertrekt als in het geval dat de vrouw vertrekt.

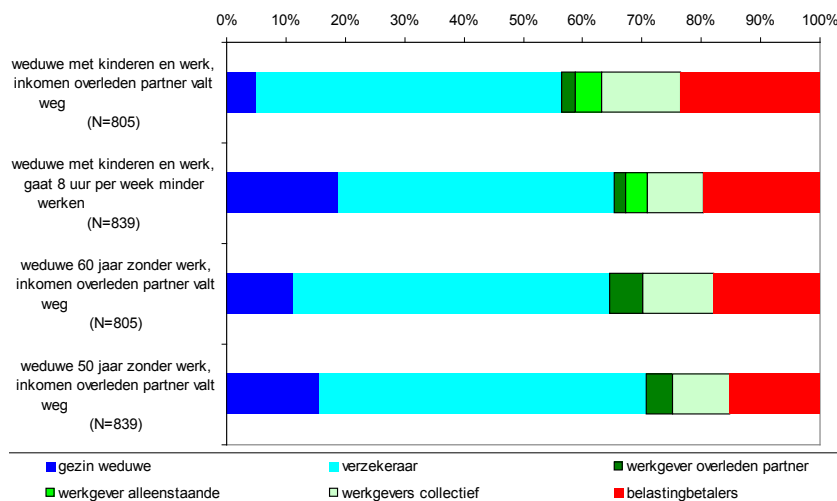
17 De Jonge 2008, p. 10-19

18 Respondenten konden ook kiezen voor "overige familie". Omdat bij alle vragen over verlof rond echtscheiding minder dan 0,9 procent van de respondenten dit antwoord selecteerde, is "overige familie" in de analyse buiten beschouwing gelaten.

Opvattingen over overlijden van een partner

In Figuur 2-5 staan opvattingen van de respondenten over wie het grootste deel zou moeten betalen voor een weduwe met werk en jonge kinderen die door een overlijden van de partner het inkomen van de partner kwijtraakt (eerste vraag) of minder gaat werken (tweede vraag). Dezelfde vraag is gesteld voor een weduwe zonder werk met meerderjarige kinderen die het inkomen van haar partner kwijtraakt op zestigjarige (derde vraag) of vijftigjarige (vierde vraag) leeftijd. Respondenten hadden hier de keuze uit het gezin van de weduwe, de verzekeraar van het gezin, de werkgever van de overleden partner, de werkgever van de weduwe, de werkgever van de alleenstaande ouder, een verplichte collectieve verzekering waaraan alle werkgevers meebetalen of alle belastingbetalers.¹⁹ Respondenten konden één antwoord kiezen. Voor de vragen over weduwen zonder werk (derde en vierde vraag) viel de werkgever van de weduwe als antwoordmogelijkheid af.

Figuur 2-5: Wie zou moeten betalen voor verlies aan inkomen of werk na overlijden van een partner? (herwogen naar Nederlandse bevolking)

Bij overlijden van de partner vindt ongeveer de helft van de respondenten dat gemiste inkomsten van de overleden partner en van het minder werken om voor de kinderen te zorgen via een verzekering betaald zou moeten worden. Ongeveer twintig procent vindt dat belastingbetalers moeten betalen voor weduwen.

Als de antwoorden van bepaalde categorieën respondenten worden vergeleken met andere categorieën dan blijkt dat:

- zelfstandigen vaker vinden dat weduwen zelf zouden moeten betalen voor de inkomensderving;
- mensen die niet werkzaam zijn vaker vinden dat werkgevers collectief zouden moeten betalen voor de inkomensderving van weduwen;
- mannen vaker vinden dat de werkgevers collectief zouden moeten betalen voor een weduwe die minder wil werken om voor de kinderen te zorgen, terwijl vrouwen vaker vinden dat de werkgever van de weduwe hiervoor zou moeten betalen;
- mensen tussen 50 en 65 jaar en ouders met kinderen jonger dan achttien jaar vaker vinden dat belastingbetalers moeten betalen voor weduwen. Dit zijn precies de groepen die in aanmerking komen voor Anw.

19 Respondenten konden ook kiezen voor 'overige familie' Omdat bij alle vragen over weduwen minder dan 0,8 procent van de respondenten dit antwoord selecteerde, is 'overige familie' in de analyse buiten beschouwing gelaten.

Kortom

Een meerderheid van de respondenten vindt dat als ouders met kinderen scheiden, de partner die niet dagelijks voor de kinderen zorgt moet betalen voor de partner die dat wel doet. Ex-partners kunnen dit onderling regelen en als één van de ouders niet in eigen inkomen kan voorzien, dan heeft deze ouder twaalf jaar lang recht op een vergoeding van de ex-partner. Een meerderheid van de respondenten vindt dat verzekeraars en belastingbetalers het grootste deel zouden moeten betalen voor inkomensderving bij overlijden van de partner. Belastingbetalers betalen de Anw, maar nabestaanden zonder kinderen die na 1950 geboren zijn komen hiervoor niet in aanmerking. Voor deze groep zijn er wel Anw-hiaatverzekeringen die soms onderdeel uitmaken van de pensioenregeling.

2.5 Ziekte en arbeidsongeschiktheid

Huidige regelgeving

Als een werknemer ziek is, moet de werkgever de eerste twee jaar van de ziekte minimaal zeventig procent van het loon doorbetalen. Als een werknemer 42 weken ziek is, dan moet de werkgever dit melden aan het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV). De werkgever moet een re-integratiedossier aanleggen met doelen, afspraken en evaluaties om weer aan het werk te kunnen gaan. Als de werknemer na twee jaar nog steeds ziek is, beoordeelt het UWV of de werkgever en werknemer zich voldoende hebben ingespannen om de werknemer weer aan het werk te krijgen en beoordeelt voor hoeveel procent de werknemer arbeidsongeschikt is. Als de werknemer voor meer dan 35 procent arbeidsongeschikt is dan komt de werknemer in aanmerking voor een uitkering uit de Wet Inkomen naar Arbeidsvermogen (WIA). De werkgevers betalen collectief WIA-premie voor hun werknemers.²⁰

Als de werknemer met opzet de ziekte heeft veroorzaakt bestaat geen recht op doorbetaling. Er is slechts sprake van ziekte die door opzet wordt veroorzaakt als de opzet van de werknemer is gericht op het veroorzaken van ziekte. Het enkele feit dat een werknemer zich blootstelt aan een risicovolle activiteit en daarmee een reële kans loopt om arbeidsongeschikt te raken is onvoldoende om opzet aan te nemen. Bovenop deze wettelijke loondoorbetalingsverplichting kan er in de cao een specifieke bepaling zijn opgenomen die als voorwaarde stelt dat er geen sprake mag zijn van schuld of toedoen aan de zijde van de werknemer met betrekking tot de arbeidsongeschiktheid. Bij zo'n cao-bepaling kan de werknemer de loonaanvulling op grond van goed werknemerschap verspelen als de werknemer een relevant verwijt van het ontstaan van zijn arbeidsongeschiktheid kan worden gemaakt. Daarbij is van belang dat de werknemer redelijkerwijs heeft moeten voorzien dat de sportbeoefening tot arbeidsongeschiktheid zou kunnen leiden en heeft nagelaten, hoewel dat in zijn vermogen lag, maatregelen te treffen teneinde te voorkomen dat de arbeidsongeschiktheid zou ontstaan.²¹

Een zzp'er is zelf verantwoordelijk voor zijn werkwijze. Een opdrachtgever is in principe niet verantwoordelijk voor schade of een ongeval dat een zzp'er overkomt. Pas als een opdrachtgever een onrechtmatige daad te verwijten valt kan de zzp'er de opdrachtgever aansprakelijk stellen voor de geleden schade. Van een onrechtmatige daad is sprake als de opdrachtgever inbreuk maakt op een recht of iets doet of nalaat in strijd met een wettelijke plicht of ongeschreven recht en als gevolg hiervan de zzp'er schade oploopt.²²

20 Hop 2009, p. 32-35, 59

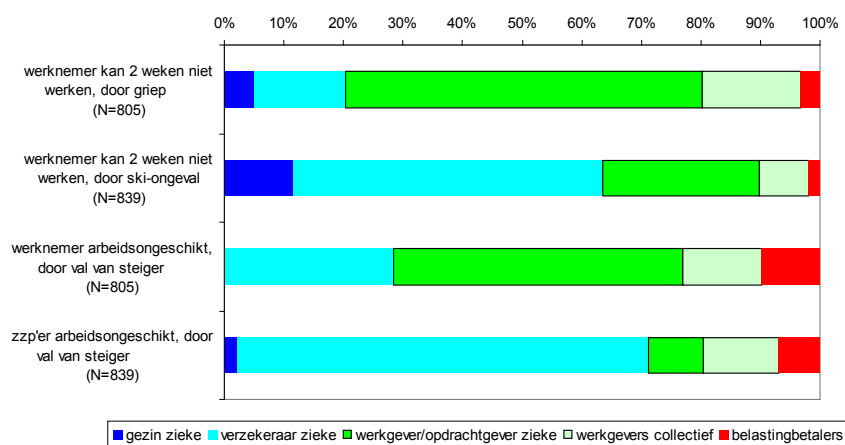
21 HR 14 maart 2008, JOL 2008, 146, RVDW 2008, 310

22 Aanhangsel Handelingen II 2007/08, nr. 2200

Opvattingen over ziekte en arbeidsongeschiktheid

In Figuur 2-6 staan opvattingen van de respondenten over wie het grootste deel zou moeten betalen voor niet-gewerkte uren na een ziekte of ongeval. Hierbij wordt gekeken naar het verschil tussen twee weken niet werken (eerste en tweede vraag) in vergelijking met helemaal niet meer kunnen werken door een val van een steiger (derde en vierde vraag). Daarnaast wordt gekeken naar een verschil tussen griep (eerste vraag) en ski-ongeval (tweede vraag) en tussen een werknemer (derde vraag) en een zelfstandige zonder personeel (zzp'er, zie vierde vraag). Respondenten hadden hier de keuze uit het gezin van de zieke, de verzekeraar van de zieke, de werkgever van de zieke, een verplichte collectieve verzekering waaraan alle werkgevers meebetalen of alle belastingbetalers.²³ Respondenten konden één antwoord kiezen. Voor de vierde vraag over een zzp'er was de werkgever vervangen door de opdrachtgever.

Figuur 2-6: Wie zou moeten betalen voor niet-gewerkte uren na ziekte of ongeval? (hervogen naar Nederlandse bevolking)

Zestig procent van de respondenten vindt dat de werkgever van de zieke zou moeten betalen voor een werknemer die twee weken niet kan werken door griep. Daarnaast vindt achttien procent dat werkgevers collectief zouden moeten betalen voor een werknemer met griep. Als iemand twee weken niet kan werken door een ski-ongeval dan vinden veel minder mensen dat werkgevers moeten betalen. Bij een skiongeval vindt de helft van de respondenten dat de verzekeraar van de gewonde skiër zou moeten betalen en ruim tien procent dat de gewonde skiër zelf zou moeten betalen.

Bijna de helft van de respondenten vindt dat de werkgever zou moeten betalen als een werknemer van de steiger valt. Daarnaast vindt 13 procent dat werkgevers collectief zouden moeten betalen. Ruim een kwart van de respondenten vindt dat de verzekeraar van de werknemer zou moeten betalen voor de val van de steiger. Als een zelfstandige zonder personeel (zzp'er) van de steiger valt dan vindt twee derde van de respondenten dat de verzekeraar van de zzp'er het grootste deel zou moeten betalen.

Als de antwoorden van bepaalde categorieën respondenten worden vergeleken met andere categorieën dan blijkt dat:

- zelfstandigen vaker vinden dat de werknemer zelf of de verzekeraar van de werknemer zou moeten betalen voor niet-gewerkte uren door griep of een ski-ongeval;
- zelfstandigen vaker vinden dat de verzekeraar van de werknemer zou moeten betalen voor arbeidsongeschiktheid door een val van een steiger;

23 Respondenten konden ook kiezen voor 'overige familie'. Omdat bij alle vragen over arbeidsongeschiktheid minder dan 0,4 procent van de respondenten dit antwoord selecteerde, is 'overige familie' in de analyse buiten beschouwing gelaten.

- werknemers vaker vinden dat de werkgever zou moeten betalen voor niet gewerkte uren door griep of een ski-ongeval;
- werknemers en mensen die niet werkzaam zijn vaker vinden dat werkgevers of belastingbetalers zouden moeten betalen voor arbeidsongeschiktheid door een val van een steiger.

Kortom

Een meerderheid van de respondenten vindt dat werkgevers het grootste deel zouden moeten betalen voor niet gewerkte uren bij ziekte en arbeidsongeschiktheid, tenzij er meer verantwoordelijkheid bij het slachtoffer ligt, zoals bij een skiongeval. Dan leggen respondenten meer verantwoordelijkheid bij de verzekeraar. De regelgeving sluit hier niet op aan: ook bij sportblessures moet de werkgever het loon doorbetalen. De verantwoordelijkheid van een opdrachtgever voor een zzp'er gaat volgens de respondenten veel minder ver dan de verantwoordelijkheid van een werkgever voor een werknemer. Dit sluit aan bij de regelgeving.

2.6 Verzorgingshuis en mantelzorg

Huidige regelgeving

Kosten van een verzorgingshuis worden gedekt vanuit de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ). Het Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ) stelt vast of iemand in aanmerking komt voor zorg uit de AWBZ. Naast langdurig verblijf in een zorginstelling kunnen mensen op basis van de AWBZ ook in aanmerking komen voor persoonlijke verzorging, verpleging, begeleiding of tijdelijk verblijf. Mensen die buiten een instelling wonen kunnen kiezen of ze deze AWBZ-zorg in natura willen ontvangen of zelf willen inkopen via een Persoonsgebonden Budget (PGB).²⁴ Zorgbehoeftigen hebben enige vrijheid om met het PGB zorg in te kopen bij zorgverleners.

Vóór 2007 viel de huishoudelijke verzorging ook onder de AWBZ. Veel zorgbehoeftigen met een PGB voor huishoudelijke verzorging bleken uit dit budget mantelzorgers te betalen. Dit vond het kabinet ongewenst.²⁵ In 2007 is de huishoudelijke verzorging uit de AWBZ gehaald en overgegaan naar de nieuwe Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). De Wmo wordt uitgevoerd door de gemeenten. De gemeente kijkt of mensen in aanmerking komen voor huishoudelijke hulp. Als de gemeente de huishoudelijke hulp toewijst, dan mag de zorgbehoeftige gebruikmaken van de thuiszorgorganisatie waar de gemeente een contract mee heeft of zelf huishoudelijke hulp inkopen via een PGB. Gemeenten moeten vanuit de Wmo ook mantelzorgers en vrijwilligers ondersteunen.²⁶

Als blijk van waardering voor de grote inspanningen die mantelzorgers leveren²⁷ kunnen zorgbehoeftigen met een AWBZ-indicatie²⁸ sinds 2007 een jaarlijkse uitkering aanvragen voor één van hun mantelzorgers. De SVB keert het mantelzorgcompliment van 250 euro netto één keer per jaar uit rond 10 november, wanneer ieder jaar 'De Dag van de Mantelzorg' wordt georganiseerd.²⁹ Het mantelzorgcompliment wordt betaald uit de begroting van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport³⁰, dus uiteindelijk door de belastingbetalers.

24 Hop 2009, p. 23-28

25 Kamerstukken II, 2004/05, 30 169 nr. 1

26 Hop 2009, p. 84, 85, 89

27 Kamerstukken II, 2006/07, 30 306 nr. 30

28 In 2007 en 2008 gold als een aanvullende voorwaarde dat in deze AWBZ-indicatie de mantelzorg expliciet genoemd was. Deze voorwaarde is inmiddels geschrapt.

29 Art. 6a-p van de Regeling Maatschappelijke Ondersteuning

30 Art. 6k van de Regeling Maatschappelijke Ondersteuning

Mensen die zorg ontvangen uit de AWBZ of de Wmo moeten vaak een eigen bijdrage betalen die afhankelijk is van het inkomen. Gehandicapten en chronisch zieken die veel zorg nodig hebben krijgen kortingen en tegemoetkomingen op de eigen bijdragen. Verder wordt de AWBZ gefinancierd uit premies en rijksbijdragen die betaald worden door alle belastingbetalers³¹ en de Wmo uit het Gemeentefonds dat ook wordt betaald door alle belastingbetalers.³²

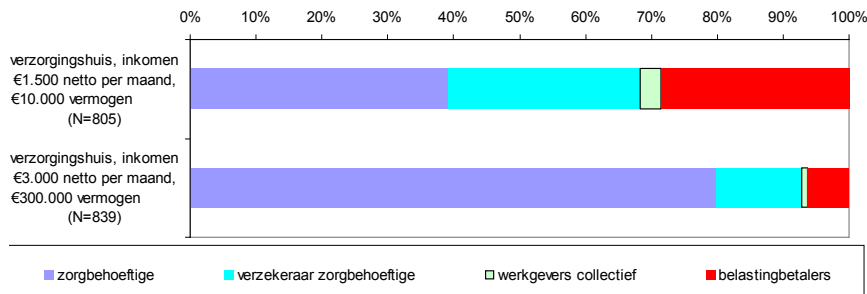
Een mantelzorger die voor partner, kinderen of ouders zorgt kan ook gebruikmaken van zorgverlof. Voor kortdurend zorgverlof mag een werknemer binnen een jaar twee werkweken verlof opnemen. De werkgever moet voor deze uren minimaal zeventig procent van het loon betalen. Voor langdurig zorgverlof mag een werknemer in overleg met de werkgever binnen een jaar maximaal zes werkweken onbetaald verlof opnemen bij een levensbedreigende ziekte van partner, kinderen of ouders.

Voor de financiering van dit verlof kunnen mensen gebruik maken van de levensloopregeling. Hiervoor moeten mensen zelf sparen.³³

Opvattingen over kosten van een verzorgingshuis

In Figuur 2-7 staan opvattingen van de respondenten over wie het grootste deel zou moeten betalen voor een verzorgingshuis bij verschillende inkomens en vermogens. Respondenten hadden hier de keuze uit het gezin met zorgbehoefte, de verzekeraar van de zorgbehoefte, een verplichte collectieve verzekering waaraan alle werkgevers meebetaalden of alle belastingbetalers.³⁴ Respondenten konden één antwoord kiezen.

Figuur 2-7: Wie zou moeten betalen voor een verzorgingshuis? (hervoegen naar Nederlandse bevolking)

Tachtig procent van de respondenten vindt dat zorgbehoefte met een netto maandinkomen van 3.000 euro en 300.000 euro vermogen die naar een verzorgingshuis gaan, zelf het grootste deel van de kosten van het verzorgingshuis moeten betalen. Als zorgbehoefte een lager inkomen en vermogen hebben dan vinden meer mensen dat de verzekeraar of de belastingbetalers moeten betalen.

Als de antwoorden van bepaalde categorieën respondenten worden vergeleken met andere categorieën dan blijkt dat:

- er geen significant verschil zit tussen zelfstandigen, werknemers en mensen die niet werkzaam zijn;
- mannen vaker vinden vaker dat belastingbetalers zouden moeten betalen als iemand met een laag inkomen naar een verzorgingshuis gaat, terwijl vrouwen vaker vinden dat de zorgbehoefte of de verzekeraar zou moeten betalen;

31 Hop 2009, p. 28-31, 89, 90. Zie ook Sol-Bronk & Vleeming 2009

32 Kamerstukken II, 2006/07, 30 800 XVI nr. 2

33 Hop 2009, p. 25-27

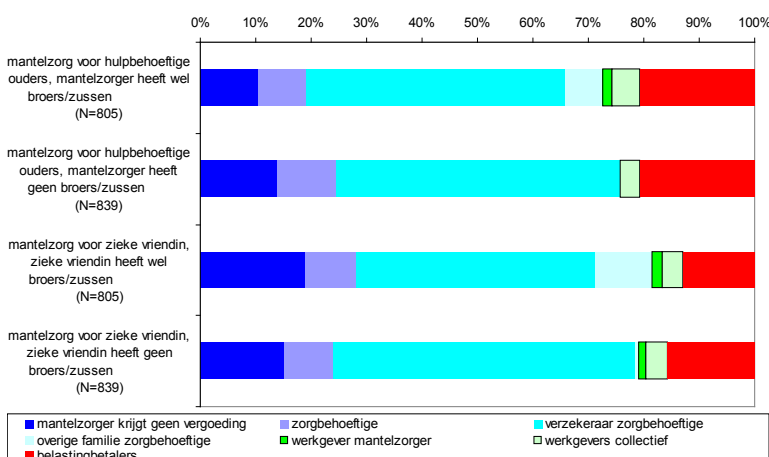
34 Respondenten konden ook kiezen voor 'overige familie'. Omdat bij alle vragen over een verzorgingshuis minder dan 0,6 procent van de respondenten dit antwoord selecteerde, is 'overige familie' in de analyse buiten beschouwing gelaten.

- mensen uit een huishouden met een bruto jaarinkomen van hoger dan 60.400 euro vaker vinden dat de belastingbetalers het grootste deel moeten betalen van de kosten van het verzorgingshuis.

Opvattingen over vergoedingen aan mantelzorgers

In Figuur 2-8 staan opvattingen van de respondenten over wie het grootste deel zou moeten betalen voor het verlies aan inkomen van een vrouw die mantelzorg verleent en hierdoor acht uur per week minder gaat werken. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen mantelzorg voor hulpbehoeftige ouders en mantelzorg voor een zieke vriendin. De ene helft van de respondenten kreeg daarbij voorgelegd dat de zorgbehoeftige ook andere kinderen of broers en zussen had waren, terwijl de andere helft van de respondenten kreeg voorgelegd dat de zorgbehoeftige geen andere kinderen of broers en zussen had. Respondenten hadden de keuze uit de volgende antwoorden: de mantelzorger (zij moet geen vergoeding krijgen), het gezin van de zorgbehoeftige, de verzekeraar van de zorgbehoeftige, de kinderen, broers/zussen, kinderen of ouders van de zorgbehoeftige, de werkgever van de zorgbehoeftige, een verplichte collectieve verzekering waaraan alle werkgevers meebetaalden of alle belastingbetalers. Respondenten konden één antwoord kiezen.

Figuur 2-8: Wie zou moeten betalen voor gemiste inkomsten van een mantelzorger? (herwogen naar Nederlandse bevolking)

Ruim de helft van de respondenten vindt dat de verzekeraar moet betalen voor mantelzorg aan een hulpbehoeftige zonder broers of zussen. Als een zorgbehoeftige wel broers of zussen heeft, vindt ongeveer tien procent dat broers of zussen voor de mantelzorg moeten betalen. Afhankelijk van de situatie vindt tien tot vijftien procent van de respondenten dat de mantelzorger moet betalen en ongeveer tien procent dat de hulpbehoeftige moet betalen. Mantelzorg voor zorgbehoeftige ouders moet volgens ruim twintig procent van de respondenten betaald worden door de belastingbetaler, terwijl vijftien procent van de respondenten vindt dat belastingbetalers moeten betalen voor mantelzorg aan een zieke vriendin.

Als de antwoorden van bepaalde categorieën respondenten worden vergeleken met andere categorieën dan blijkt dat:

- zelfstandigen vaker vinden dat de hulpbehoeftige moet betalen voor mantelzorg;
- werknemers vaker vinden dat de verzekeraar moet betalen voor mantelzorg;
- mannen vaker vinden dat belastingbetalers zouden moeten betalen als een vrouw zorgt voor een zieke vriendin zonder broers of zussen, terwijl vrouwen vaker vinden dat dan de mantelzorger geen vergoeding zou moeten ontvangen;

- mensen jonger dan 50 jaar vaker vinden dat de mantelzorger geen vergoeding zou moeten ontvangen voor de mantelzorg, terwijl de 65-plussers vaker vinden dat de zorgbehoefte zou moeten betalen voor de mantelzorg;
- mantelzorgers zelf vaker vinden dat bij hulpbehoefte ouders een broer of zus zou moeten betalen en bij een zieke vriendin de werkgevers collectief zouden moeten betalen. Eén op de acht respondenten verleent mantelzorg.

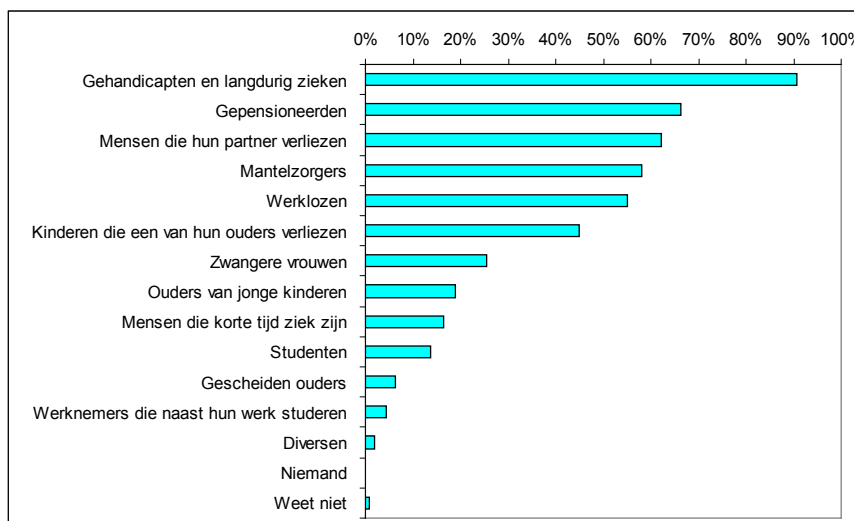
Kortom

Een meerderheid van de respondenten vindt dat zorgbehoefte zelf of hun verzekeraars het grootste deel van de verzorgingshuiskosten zouden moeten betalen. Hierbij maken veel respondenten een verschil naar inkomen en vermogen: als de zorgbehoefte meer inkomen of vermogen heeft, vinden meer respondenten dat de zorgbehoefte zelf moet betalen. Dit sluit goed aan op de bestaande eigen bijdrage in de AWBZ. Daarnaast vindt een meerderheid dat verzekeraars van de zorgbehoefte of belastingbetalers een vergoeding zouden moeten betalen aan mantelzorgers. Mantelzorgers zijn vooral aangewezen op onbetaalde verlofregelingen, die zij zelf eventueel kunnen financieren met de levensloopregeling. Daarnaast verstrekt de overheid jaarlijks het mantelzorgcompliment als blijk van waardering voor de inspanningen die mantelzorgers leveren.

2.7 Meest recht op een uitkering

In voorgaande paragrafen hebben we mensen per gebeurtenis gevraagd om aan te geven wie volgens hen het grootste deel zou moeten betalen. Nu kijken we naar de rol van één van de partijen die kan betalen: de overheid. We hebben aan respondenten voorgelegd dat de overheid maar een beperkt budget heeft en hen gevraagd om vijf groepen uit te kiezen die volgens hen het meest recht hebben op een uitkering. In Figuur 2-9 staan de groepen die mensen hebben gekozen uit de voorgelegde groepen.

Figuur 2-9: Welke vijf groepen hebben het meest recht op een uitkering door de overheid? (N=1644, herwogen naar Nederlandse bevolking)

Negentig procent van de respondenten rekent de gehandicapten en langdurig zieken tot de vijf groepen die het meest recht hebben op een uitkering. Ook gepensioneerden, mensen die hun partner verliezen, mantelzorgers en werklozen worden door meer dan de helft van de respondenten gerekend tot de vijf groepen met het meeste recht op een uitkering van de overheid. Kinderen die hun ouders verliezen worden door ruim veertig procent van de respondenten gerekend tot de vijf groepen die het meest recht hebben op een uitkering.

Als de antwoorden van bepaalde categorieën respondenten worden vergeleken met andere categorieën dan blijkt dat:

- gehandicapten en langdurig zieken vaker worden genoemd door mannen, ouderen, hoger opgeleiden en mensen met een inkomen tussen 47.600 en 60.400 euro;
- gepensioneerden worden vaker genoemd door mannen en 50- tot 65 jarigen;
- mensen die hun partner verliezen worden vaker genoemd door vrouwen en lager opgeleiden en minder vaak door zelfstandigen en mensen met een inkomen van meer dan 60.400 euro;
- mantelzorgers worden vaker genoemd door ouderen en minder vaak door zelfstandigen;
- werklozen worden vaker genoemd door mannen, 50-plussers, hoger opgeleiden en mensen met een hoger inkomen.

Kortom

Gehandicapten en langdurig zieken, gepensioneerden en mensen die hun partner verliezen worden het meest genoemd. Voor elk van deze groepen bestaat een volksverzekering. Gepensioneerden die nu 65 jaar of ouder zijn en voordat ze 65 waren in Nederland hebben gewoond, komen vrijwel zonder uitzondering in aanmerking voor de volksverzekering AOW. Veel gehandicapten en langdurig zieken zullen een beroep doen op de volksverzekering AWBZ. Voor mensen van jonger dan 65 jaar die hun partner verliezen door overlijden bestaat de volksverzekering Anw, al komen veel nabestaanden die vanaf 1950 zijn geboren hiervoor niet voor in aanmerking.

Daarnaast vindt bijna 60 procent van de respondenten dat van de voorgelegde twaalf groepen, mantelzorgers en werklozen tot de vijf groepen behoort die het meeste recht heeft op een uitkering van de overheid.

2.8 Conclusie

In dit hoofdstuk is weergegeven bij wie mensen de rekening leggen van gebeurtenissen die mensen tijdens hun leven kunnen meemaken.

Geboorte van een kind

Een meerderheid van de respondenten vindt dat werkgevers het grootste deel zouden moeten betalen voor verlof voor moeders en vaders rond de geboorte van hun kind. Dit sluit aan bij de huidige financiering van het verlof rond de bevalling. Het verschil tussen betaling door de werkgever zelf (bij vaders) en een collectieve verzekering door alle werkgevers (bij moeders) is niet terug te vinden in de opvattingen: zowel voor moeders als voor vaders zijn ongeveer evenveel mensen voor betaling door de werkgever zelf als voor een collectieve verzekering. Ook als de verlofperiode voor vaders en moeders fors zou worden uitgebreid, is een meerderheid van de respondenten voor betaling door de werkgevers.

Combinatie van werk en zorg voor kinderen

Een meerderheid van de respondenten vindt dat de ouders zelf moeten betalen voor de opvang van hun kinderen, of ze dit nu zelf doen, grootouders inschakelen of gebruik maken van formele kinderopvang.

De regelgeving sluit hier niet op aan. De meeste ouders ontvangen het grootste deel van de kosten van de kinderopvang terug via de kinderopvangtoeslag, die wordt betaald door de werkgever en door belastingbetalers.

Echtscheiding en overlijden van een partner

Een meerderheid van de respondenten vindt dat als ouders met kinderen scheiden, de partner die niet voor de kinderen zorgt moet betalen voor de partner die voor de kinderen zorgt. Ex-partners kunnen dit onderling regelen en als één van de ouders niet in eigen inkomen kan voorzien, dan heeft deze ouder twaalf jaar lang recht op een vergoeding van de ex-partner.

Een meerderheid van de respondenten vindt dat verzekeraars en belastingbetalers het grootste deel zouden moeten betalen voor inkomensderving bij overlijden van de partner. Belastingbetalers betalen de Anw, maar nabestaanden zonder kinderen die na 1950 geboren zijn komen hiervoor niet in aanmerking. Voor deze groep zijn er wel Anw-hiaatverzekeringen die soms onderdeel uitmaken van de pensioenregeling.

Ziekte en arbeidsongeschiktheid

Een meerderheid van de respondenten vindt dat werkgevers het grootste deel zouden moeten betalen voor niet gewerkte uren bij ziekte en arbeidsongeschiktheid, tenzij er meer verantwoordelijkheid bij het slachtoffer ligt, zoals bij een skiongeval. Dan leggen respondenten meer verantwoordelijkheid bij de verzekeraar. De regelgeving sluit hier niet op aan: ook bij sportblessures moet de werkgever het loon doorbetalen. De verantwoordelijkheid van een opdrachtgever voor een zzp'er gaat volgens de respondenten veel minder ver dan de verantwoordelijkheid van een werkgever voor een werknemer. Dit sluit aan bij de regelgeving.

Verzorgingshuis en mantelzorg

Een meerderheid van de respondenten vindt dat zorgbehoefte zelf of hun verzekeraars het grootste deel van de verzorgingshuiskosten zouden moeten betalen. Hierbij maken veel respondenten een verschil naar inkomen en vermogen: als de zorgbehoefte meer inkomen of vermogen heeft, vinden meer respondenten dat de zorgbehoefte zelf moet betalen. Dit sluit goed aan op de bestaande eigen bijdrage in de AWBZ. Daarnaast vindt een meerderheid dat verzekeraars van de zorgbehoefte of belastingbetalers een vergoeding zouden moeten betalen aan mantelzorgers. Mantelzorgers zijn vooral aangewezen op onbetaalde verlofregelingen, die zij zelf eventueel kunnen financieren met de levensloopregeling. Daarnaast verstrekt de overheid jaarlijks het mantelzorgcompliment als blijk van waardering voor de inspanningen die mantelzorgers leveren.

Meest recht op een uitkering

Een meerderheid van de respondenten vindt dat van twaalf voorgelegde groepen de drie groepen van de volksverzekeringen (gehandicapten en langdurig zieken (1), gepensioneerden (2) en mensen die hun partner verliezen (3)) tot de vijf groepen horen die het meest recht hebben op een uitkering van de overheid. Naast deze groepen rekent een meerderheid van de respondenten ook mantelzorgers (4) en werklozen (5) tot de vijf groepen die het meest recht hebben op een uitkering van de overheid. Werklozen kunnen aanspraak maken op de Werkloosheidswet (WW), maar deze wordt betaald door een collectieve verzekering van werkgevers. Voor mantelzorgers bestaan verlofregelingen die voor een groot deel onbetaald zijn.

Verschillen naar positie op de arbeidsmarkt

Zelfstandigen kijken anders aan tegen sociale zekerheid dan werknemers en mensen die niet werkzaam zijn. Zelfstandigen vinden vaker dat degene die een bepaalde gebeurtenis meemaakt, hier zelf de financiële consequenties van moet dragen, maar vinden ook vaker dat de belastingbetaler moet betalen. Werknemers en mensen die niet werkzaam zijn, vinden vaker dat de werkgevers moeten betalen. Zelfstandigen vinden relatief vaak dat mensen die hun partner verliezen recht hebben op een uitkering van de overheid.

3 Waar heeft de burger zelf behoefte aan: transparantie, keuzevrijheid, of nieuwe regelingen?

3.1 Inleiding

“Op eenvoudige wijze kunnen communiceren met de verantwoordelijke instanties, en niet via helpdesk die nergens van weten.” (man, 62 jaar, niet werkzaam)

“Snel en direct duidelijkheid, te denken aan de papiermolen, te veel mensen op dezelfde zaak. Die weet dit niet de ander dat niet, bla bla bla en vervolgens ben je een jaar verder en is het nog niet rond!” (vrouw, 40 jaar, werknemer)

“Samenhangend beleid, gericht op de persoon” (man, 72 jaar, niet werkzaam).

In 2004 introduceerde de SVB het idee voor een ‘Burgerpolis’, een modern sociaal contract tussen burger en overheid.

De Burgerpolis geeft aan:

- op welke wijze de garanties gegeven worden: financieel, opgebouwde aanspraken, algemene voorzieningen of anders;
- waar de burger de informatie kan krijgen en wie verantwoordelijk is voor deze informatie, bijvoorbeeld: werkgever, uitvoeringsinstantie of pensioenfonds;
- wat de burger zelf moet regelen, al dan niet op basis van een verplichting van de overheid, zoals de WA-verzekering;
- wat de rechten van de burger zijn, bijvoorbeeld om gegevens te wijzigen indien deze niet correct zijn;
- wat de plichten van de burger zijn. Hierbij valt te denken aan welke wijzigingen hij moet doorgeven en welke premies hij moet betalen;
- wat de keuzemogelijkheden zijn en wat er gebeurt als de burger geen keuze maakt;
- op welke service de burger kan rekenen, bijvoorbeeld over beantwoordingstermijnen, controlemaatregelen en beroepsmogelijkheden;
- dat de overheid de burger actief informeert als er wijzigingen optreden in het overheidsvoorzieningenpakket zoals bijvoorbeeld bij de WAO, WIA, Wajong of flex AOW.³⁵

In 2004 heeft de SVB met een enquête in kaart gebracht hoe Nederlandse burgers de sociale zekerheid beleven. In de huidige enquête hebben wij een aantal vragen opnieuw aan de respondenten voorgelegd. Het gaat daarbij met name om:

- ervaren transparantie van het stelsel (paragraaf 3.2);
- keuze tussen solidariteit en eigen verantwoordelijkheid als basis van het stelsel (paragraaf 3.3);
- belangstelling voor vormen van keuzevrijheid in het stelsel (paragraaf 3.4);
- belangstelling voor potentiële nieuwe regelingen (paragraaf 3.5);
- belangstelling voor nieuwe vormen van transparantie (paragraaf 3.6).

In het vervolg van dit hoofdstuk bespreken we de uitkomsten van de enquête. We vergelijken de uitkomsten met de resultaten uit 2004. Evenals in de andere analyses maken we in de presentatie van de uitkomsten onderscheid naar de arbeidsmarktpositie van de respondenten.

Het idee van een Burgerpolis heeft steeds meer de vorm gekregen van informatieverstrekking over financiële gevolgen van veranderingen die de burger in de toekomst kan meemaken. Hierover hebben we een aantal nieuwe vragen toegevoegd die worden gepresenteerd in paragraaf 3.6.

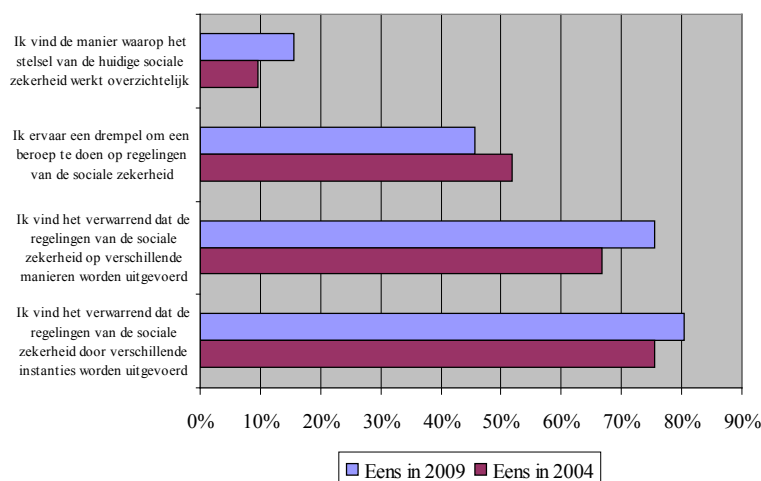
Ten slotte trekken we conclusies in paragraaf 3.7.

3.2 Transparantie van het stelsel

“Niemand snapt het meer!” (man, 47 jaar, zelfstandige)

Als eerste vroegen we respondenten of ze het socialezekerheidsstelsel transparant vinden. Daartoe is hen een aantal stellingen voorgelegd. Per stelling konden respondenten aangeven of ze het er (helemaal) mee eens waren, (helemaal) oneens of er neutraal tegenover stonden. In Figuur 3-1 is aangegeven in hoeverre mensen het met de stellingen eens waren, tevens afgezet tegen de uitkomsten van 2004.

Figuur 3-1: Vinden mensen het stelsel transparant? (N=1644, hervoged naar Nederlandse bevolking)

Mensen vinden het stelsel van sociale zekerheid niet erg transparant. Dat was in 2004 ook al zo. De verschillen tussen de beoordeling van de transparantie van 2009 en 2004 zijn niet groot, maar wel tegengesteld. Enerzijds vindt een groter percentage het stelsel van sociale zekerheid overzichtelijk en ervaren minder mensen een drempel om een beroep op sociale zekerheid te doen, anderzijds vinden meer mensen het verwarrend dat regelingen op verschillende manieren worden uitgevoerd en door verschillende instanties worden uitgevoerd.

In totaal vindt 15 procent van de respondenten de manier waarop het stelsel van de huidige sociale zekerheid werkt overzichtelijk.

Bijna de helft van de respondenten (46 procent) ervaart een drempel om een beroep te doen op regelingen van de sociale zekerheid.

Een ruime meerderheid (75 procent) vindt het verwarrend dat de verschillende regelingen op verschillende manieren worden uitgevoerd. Sommige regelingen worden direct uitgekeerd, andere gaan via aftrekposten.

Het feit dat de regelingen door verschillende instanties worden uitgevoerd leidt tot de meeste verwarring (bij 80 procent van de respondenten).

Als de antwoorden van bepaalde categorieën respondenten worden vergeleken met andere categorieën dan blijkt dat:

- AOW'ers vaker vinden (21 procent) dat het stelsel overzichtelijk is en de groep van dertig tot vijftig jaar minder vaak vindt (13 procent) dat het stelsel overzichtelijk is dan gemiddeld. Dat is verklaarbaar door het feit dat ouderen met veel minder regelingen worden geconfronteerd, terwijl gezinnen met kinderen juist met veel meer regelingen in aanraking komen.
- Zelfstandigen het vaakst een drempel ervaren (55 procent) en werknemers het minst (42 procent). Ouderen hebben een hogere drempel dan jongeren. Van de 65-plussers ervaart 55 procent een drempel, terwijl dat bij mensen tot dertig jaar maar 38 procent is.
- De verschillende manieren van uitvoeren bij vijftigplussers tot nog meer verwarring leiden (80 procent) dan bij de groep tot vijftig jaar (72 procent).
- De uitvoering door verschillende instanties voor vijftigplussers verwarrender is (87 procent) dan voor mensen jonger dan vijftig jaar (75 procent). Werkzame personen, zowel zelfstandigen als werknemers, ervaren minder verwarring (78 procent) dan mensen die niet werkzaam zijn (84 procent).

3.3 Solidariteit of eigen verantwoordelijkheid

“Ik vind dat altijd omstandigheden een rol mee moeten spelen in een uitkering en daarnaast een stuk eigen verantwoordelijkheid.” (vrouw, 58 jaar, zelfstandige)

“We geven veel te veel geld weg. Dat ondermijnt de eigen verantwoordelijkheid.” (vrouw, 65 jaar, zelfstandige)

In hoofdstuk 2 zijn verschillende casussen voorgelegd. Bij de keuze voor wie zou moeten betalen spelen verschillende normen. Mensen die eigen verantwoordelijkheid belangrijker vinden, zullen eerder vinden dat iemand die een gebeurtenis in het leven meemaakt, daar zelf de financiële gevolgen van moet dragen. Daarnaast zullen mensen die solidariteit hoog in het vaandel hebben staan eerder vinden dat anderen mee moeten betalen aan deze financiële gevolgen. In 2004 hadden we respondenten gevraagd wat volgens hen de basis van de sociale zekerheid zou moeten zijn: solidariteit of eigen verantwoordelijkheid. Dit bleek samen te hangen met de belangstelling voor keuzevrijheid. In het huidige onderzoek hebben we daarom opnieuw stellingen voorgelegd waarbij gesteld werd dat respectievelijk solidariteit en eigen verantwoordelijkheid de basis voor het socialezekerheidsstelsel vormen.

Tabel 3-1 geeft de verschillende combinaties aan antwoorden hierop.

Tabel 3-1: De basis voor de sociale zekerheid naar positie op de arbeidsmarkt (N=1644, herwogen naar Nederlandse bevolking)

	Zelfstandige	Werknemer	Niet werkzaam	Totaal	In 2004
Solidariteit	26%	36%	36%	36%	31%
Eigen verantwoordelijkheid	20%	11%	11%	11%	13%
Combinatie	32%	23%	29%	26%	24%
Overig	22%	30%	24%	27%	32%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

De grootste groep (36 procent) wordt gevormd door respondenten die alleen solidariteit als basis voor sociale zekerheid zien. Daarnaast beschouwt ruim een kwart (26 procent) de combinatie van solidariteit en eigen verantwoordelijkheid als basis. Alleen eigen verantwoordelijkheid wordt slechts door 11 procent als basis gezien. Een ruime meerderheid (62 procent) van de respondenten ziet dus solidariteit (met of zonder combinatie) als basis van de sociale zekerheid,

terwijl de steun voor eigen verantwoordelijkheid (met of zonder combinatie) blijft steken op 37 procent. Sinds 2004 is er sprake van een lichte verschuiving in de voorkeur richting solidariteit. Ruim een kwart (27 procent) van de respondenten steunen noch solidariteit noch eigen verantwoordelijkheid.

Als de antwoorden van bepaalde categorieën respondenten worden vergeleken met andere categorieën dan blijkt dat:

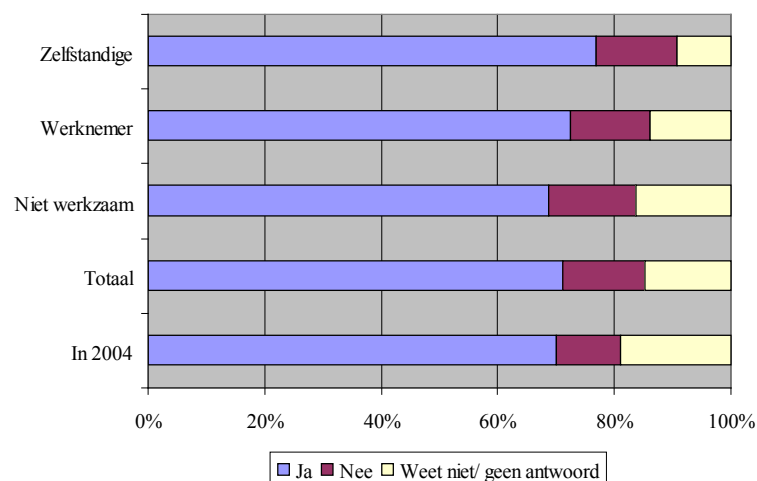
- Voor zelfstandigen deze verdeling anders is dan bij de beide andere groepen. Voor de grootste groep zelfstandigen zijn solidariteit en eigen verantwoordelijkheid samen de basis van de sociale zekerheid. Het aandeel zelfstandigen dat alleen eigen verantwoordelijkheid als basis beschouwt is bijna twee keer zo groot als in de andere onderscheiden groepen.
- Mannen vaker een combinatie van solidariteit en eigen verantwoordelijkheid als basis beschouwen dan vrouwen. Vrouwen hebben juist vaker gekozen voor overige factoren als basis.
- 65-plussers vaker dan andere leeftijdscategorieën kiezen voor de combinatie als basis en minder voor overige factoren. Van de categorie van 50 tot 65 jaar beschouwt meer dan veertig procent solidariteit als basis voor de sociale zekerheid.
- Hoger opgeleiden veel vaker dan anderen kiezen voor solidariteit als basis of de combinatie van solidariteit en eigen verantwoordelijkheid. Bij hen kiest een veel kleiner deel voor een andere basis.

3.4 Keuzevrijheid en voorkeur voor uitvoering

Belangstelling voor keuzevrijheid

In deze paragraaf staat de vraag centraal in hoeverre mensen belangstelling hebben voor keuzevrijheid. We hebben aan de respondenten gevraagd in hoeverre zij keuzevrijheid zouden willen hebben in de sociale zekerheid. In totaal geeft 71 procent aan keuzevrijheid te willen hebben, zo toont Figuur 3-2 aan.

Figuur 3-2: Behoeftte aan keuzevrijheid naar positie op de arbeidsmarkt (N=1644, hervogon naar Nederlandse bevolking)

Deze uitkomsten verschillen nauwelijks van 2004. Destijds was alleen de groep zonder mening groter, terwijl de groep die geen behoefte aan meer keuzes had wat kleiner was.

Als de antwoorden van bepaalde categorieën respondenten worden vergeleken met andere categorieën dan blijkt dat:

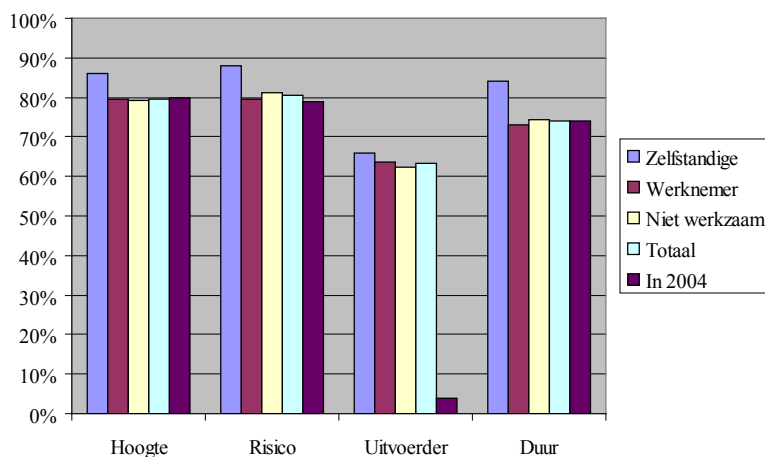
- Zelfstandigen uitgesprokener zijn en meer behoefte hebben aan keuzevrijheid. Dit is in lijn met het feit dat zij meer waarde toekennen aan eigen verantwoordelijkheid in de sociale zekerheid. Als men meer eigen verantwoordelijkheid wil, wil men ook invloed kunnen uitoefenen.
- Mensen jonger dan dertig jaar nog het minste hebben nagedacht over deze vraag en minder behoefte hebben aan keuzevrijheid.
- Laagopgeleiden minder behoefte hebben aan keuzevrijheid dan andere opleidingscategorieën.

De behoefte aan keuzevrijheid is het grootst bij degenen die eigen verantwoordelijkheid als basis zien voor de sociale zekerheid: 81 procent wil meer keuzevrijheid tegen 69 procent van degenen die solidariteit als basis voor het stelsel beschouwen. Dit ligt voor de hand, want zowel bij eigen verantwoordelijkheid als keuzevrijheid gaat het om invloed die mensen zelf kunnen uitoefenen op hun leven.

Aan respondenten die interesse toonden voor keuzevrijheid is doorgevraagd of ze keuzevrijheid willen hebben op vier voorgelegde gebieden. In Figuur 3-3 staat de belangstelling voor de vier voorgelegde gebieden:

- keuze in de hoogte van de uitkering;
- keuze tot verzekering van een bepaald risico;
- keuze uit uitvoerders;
- keuze in de looptijd van de uitkering.

Figuur 3-3: Belangstelling voor de verschillende keuzemogelijkheden (N=1212, hervogevraagd naar Nederlandse bevolking)

De belangstelling voor de keuze van de uitvoerder met 63 procent³⁶ is lager dan voor de andere keuzes.

De behoefte aan keuzevrijheid voor hoogte, risico en duur van de uitkering is vrijwel gelijk aan 2004.

Als de antwoorden van bepaalde categorieën respondenten worden vergeleken met andere categorieën dan blijkt dat:

- Zelfstandigen een wat grotere belangstelling hebben voor keuzevrijheid in de hoogte, risico en duur van de uitkering dan werknemers en mensen die niet werkzaam zijn.

Voorkeuren voor uitvoering van de sociale zekerheid

“Eén loket voor alles.” (man, 47 jaar, zelfstandige)

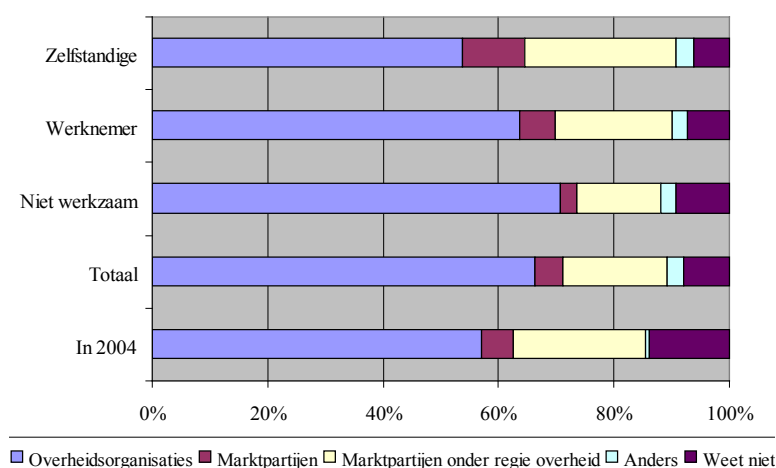
“Door mijzelf via internet, zonder tussenpersoon.” (man, 41 jaar, zelfstandige)

“Niemand alléén, we maken zo weer een nieuwe moloch wat onherroepelijk fout zal gaan en onnodig veel geld zal gaan kosten.” (man, 51 jaar, niet werkzaam)

“Het maakt niet uit wie, als het maar logisch en simpel gebeurt.” (vrouw, 22 jaar, niet werkzaam)

In Figuur 3-4 staat de voorkeur voor de uitvoering van op maat gesneden sociale zekerheids-pakketten. Respondenten hadden hier de keuze uit: overheidsorganisaties (zoals UWV, SVB, Belastingdienst of gemeenten), marktpartijen (zoals verzekeraars), marktpartijen onder regie van de overheid, ‘anders namelijk’ of ‘weet niet’.

Figuur 3-4: Voorkeur uitvoering sociale zekerheid (N=1644, hervogev naar Nederlandse bevolking)

De voorkeur voor uitvoering van de sociale zekerheid door overheidsorganisaties is in de afgelopen vijf jaar toegenomen. In 2004 koos nog 57 procent van de mensen voor de overheid als uitvoerder, nu is dat 66 procent. Dat is vooral ten koste gegaan van het percentage dat de sociale zekerheidsregelingen wilde laten uitvoeren door marktpartijen onder regie van de overheid en van de respondenten die geen mening hadden.

Uitvoering van de sociale zekerheid door marktpartijen onder regie van de overheid heeft de voorkeur van achttien procent van de mensen. Uitvoering door uitsluitend marktpartijen wordt door 5 procent gekozen, terwijl 3 procent nog een andere keuze voorstaat³⁷.

Als de antwoorden van bepaalde categorieën respondenten worden vergeleken met andere categorieën dan blijkt dat:

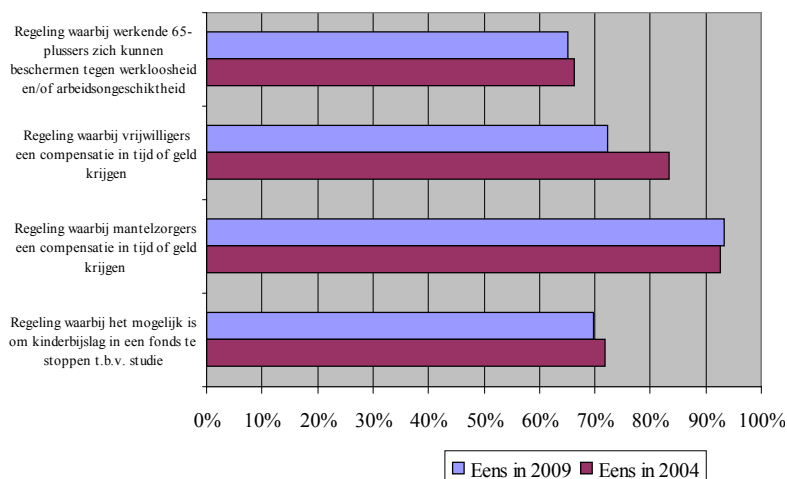
- Zelfstandigen een grotere voorkeur hebben voor marktinvoer dan de overige groepen: 11 procent van hen kiest voor uitsluitend marktpartijen en 26 procent voor marktpartijen onderregie van de overheid. Bij mensen die niet werkzaam zijn komt dit respectievelijk uit op 3 en 15 procent.

- Ouderen een grotere voorkeur dan gemiddeld hebben voor uitvoering door overheidsorganisaties. Van de 65-plussers kiest 75 procent voor uitvoering door de overheid tegen 62 procent voor de groep beneden de 50 jaar.
- Mannen ook vaker kiezen voor de overheid als uitvoerder.
- Naarmate het opleidingsniveau hoger is, mensen vaker kiezen voor een uitvoering door marktpartijen onder regie van de overheid in plaats van uitvoering door de overheid.
- De voorkeur voor een uitvoerder samenhangt met wat men als basis voor de sociale zekerheid beschouwt. Van degenen die uitgaan van eigen verantwoordelijkheid kiest slechts 60 procent voor de overheid als uitvoerder en 33 procent voor marktpartijen, eventueel onder regie van de overheid. Als solidariteit het uitgangspunt vormt is dat respectievelijk 73 en 18 procent.

3.5 Potentiële nieuwe regelingen

We hebben aan de respondenten evenals in 2004 vier nieuwe regelingen voorgelegd met de vraag of respondenten die zouden willen. Hierbij konden respondenten kiezen tussen: ‘ja zeker’, ‘ja onder bepaalde voorwaarden’, ‘nee’ en ‘weet niet’. In Figuur 3-5 staat de belangstelling voor deze regelingen die een relatie hebben met volksverzekeringen.³⁸

Figuur 3-5: Draagvlak voor potentiële nieuwe regelingen (N=1644, hervoged naar Nederlandse bevolking)

De meerderheid van de respondenten blijkt voorstander te zijn van elk van de voorgestelde regelingen. De resultaten zijn vergelijkbaar met die in 2004, met uitzondering van de compensatie voor vrijwilligerswerk. Voor deze regeling is nu minder steun dan destijds, alhoewel nog steeds 72 procent voorstander is van een compensatieregeling voor vrijwilligers.

Een regeling waarbij 65-plussers die blijven doorwerken zich kunnen beschermen tegen werkloosheid en/of arbeidsongeschiktheid kan rekenen op steun van 65 procent van de respondenten.

De voorgestelde regeling waarbij vrijwilligers compensatie krijgen in de vorm van tijd of geld wordt door 72 procent van de mensen onderschreven.

Compensatie voor mantelzorgers in de vorm van tijd of geld is de meest populaire voorgestelde regeling. Maar liefst 93 procent van de respondenten is hier voor.

Zeventig procent van de respondenten vindt het wenselijk dat er een mogelijkheid komt om de kinderbijslag in een fonds te stoppen waaruit later de studiekosten kunnen worden betaald.

Als de antwoorden van bepaalde categorieën respondenten worden vergeleken met andere categorieën dan blijkt dat:

- 74 procent van de zelfstandigen voorstander is van een regeling waarbij 65-plussers die blijven doorwerken beschermd worden tegen werkloosheid of arbeidsongeschiktheid, terwijl bij de mensen die niet werkzaam zijn 62 procent voor zo'n regeling is.
- 61 procent van de 65-plussers voor een regeling is waarbij 65-plussers die blijven doorwerken beschermd worden tegen werkloosheid of arbeidsongeschiktheid, terwijl bij mensen van jonger dan 65 jaar het draagvlak nog groter is.
- Mensen van 50 tot 65 jaar de grootste voorstander zijn (78 procent) van een compensatieregeling voor vrijwilligers, terwijl mensen van achttien tot dertig jaar hier het minst voor voelen (65 procent).
- Mensen van achttien tot dertig jaar, die grotendeels nog geen kinderen hebben, maar wel recente ervaring hebben met studiekosten, de grootste voorstanders hiervan zijn (83 procent) van de mogelijkheid om kinderbijslag in een studiefonds te stoppen, terwijl de mensen van dertig tot vijftig jaar, de groep met opgroeiende kinderen dus, het minst positief is (65 procent).
- Hoger opgeleiden positiever zijn over de mogelijkheid om kinderbijslag in een studiefonds te stoppen dan respondenten met een ander opleidingsniveau.

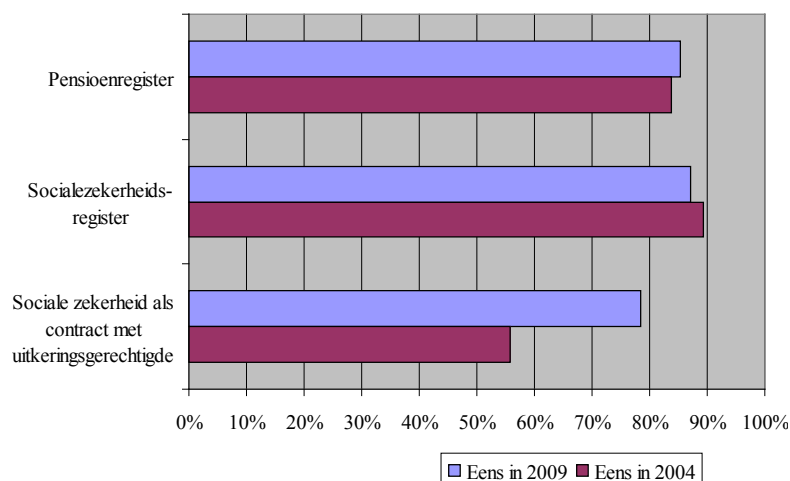
3.6 Nieuwe vormen van transparantie

Centrale registratie

In Figuur 3-6 is de belangstelling voor nieuwe statusoverzichten weergegeven. Het gaat daarbij om twee varianten:

- Centrale registratie van de hoogte van het eigen pensioen en de instanties waar dit wordt opgebouwd. Dit is inmiddels al wettelijk geregeld in het Pensioenregister dat vanaf 2011 operationeel zal moeten zijn.
- Centrale registratie van de rechten die mensen hebben op het gebied van de sociale zekerheid.

Figuur 3-6: Belangstelling voor registraties en socialezekerheidscontract (N=1644, herwogen naar Nederlandse bevolking)

De respondenten zijn sterk voor beide registraties. Van het pensioenregister is 85 procent voorstander, terwijl dit voor het socialezekerheidsregister 87 procent bedraagt. Dit is vergelijkbaar met de uitkomsten van 2004.

Als de antwoorden van bepaalde categorieën respondenten worden vergeleken met andere categorieën dan blijkt dat:

- Mensen van 50 tot 65 jaar, die het dichtst bij de pensioengerechtigde leeftijd zitten, de meeste belangstelling hebben voor dergelijke registraties: 91 procent heeft belangstelling voor het Pensioenregister en 93 procent voor het ‘Socialezekerheidsregister’.
- Mensen van achttien tot dertig jaar wel een bijna gemiddelde belangstelling hebben voor het Pensioenregister (83 procent), maar relatief weinig voor het ‘Socialezekerheidsregister’ (80 procent).
- Alle opleidingsniveaus in gelijke mate draagvlak hebben voor het Pensioenregister, maar dat lager opgeleiden veel minder belangstelling hebben voor het ‘Socialezekerheidsregister’.

Socialezekerheidscontract

Daarnaast is aan respondenten gevraagd wat zij vinden van een aanpak waarbij de uitvoering van de sociale zekerheid in een soort contractvorm gaat plaatsvinden. Hierin worden afspraken vastgelegd met uitkeringsgerechtigden over werk en inkomensondersteuning. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om afspraken over terugkeer op de arbeidsmarkt of om afspraken over het volgen van een opleiding. Het contract is afgestemd op de uitkeringsgerechtigde zelf en zou een verplicht karakter moeten hebben. De uitkomst hiervan is eveneens in Figuur 3-6 opgenomen: bijna 80 procent is voorstander van zo’n contract met uitkeringsgerechtigden. Dat is veel meer dan in 2004 toen 56 procent dit onderschreef.

Als de antwoorden van bepaalde categorieën respondenten worden vergeleken met andere categorieën dan blijkt dat:

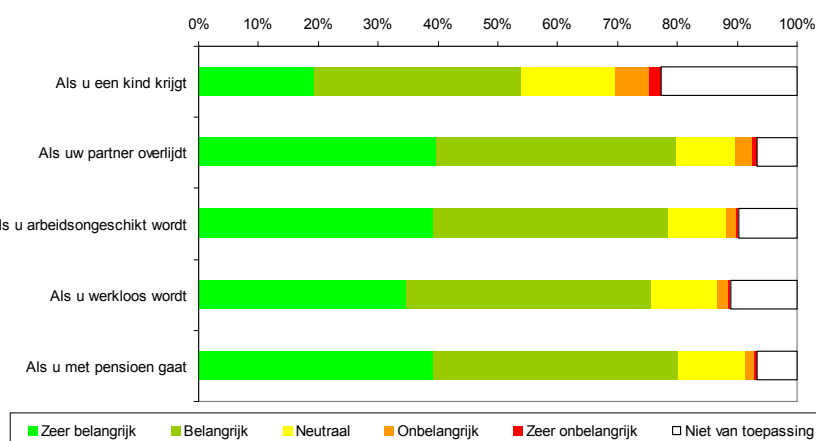
- 87 procent van de 65-plussers voorstander is van een sociale zekerheidscontract, terwijl van de achttien- tot dertigjarigen slechts 69 procent hiervoor kiest.

Informatie over financiële gevolgen van toekomstige veranderingen in het leven

“De toekomst is (...) niet bekend, men weet niet van de scheiding over 5 jaar, van de steiger vallen over een week, overlijden van je vrouw 2,5 maand verder etc.” (man, 41 jaar, zelfstandige)

In Figuur 3-7 staat hoe belangrijk respondenten het vinden om nu te weten hoeveel geld ze moeten betalen of op hoeveel geld ze recht hebben bij verschillende veranderingen in het leven. Respondenten konden kiezen van ‘zeer belangrijk’ tot en met ‘zeer onbelangrijk’. Daarnaast konden respondenten aangeven dat ze de vraag niet van toepassing vonden, omdat ze het zich niet konden voorstellen om de genoemde verandering zelf mee te maken.

Figuur 3-7: Hoe belangrijk vindt u het om nu te weten hoeveel geld u moet betalen of op hoeveel geld u recht heeft? (N=1644, herwogen naar Nederlandse bevolking)

Ruim de helft van de respondenten vindt het (zeer) belangrijk om nu te weten hoeveel geld ze moeten betalen of op hoeveel geld ze recht hebben bij het krijgen van een kind. Bijna een kwart van de respondenten kan het zich niet voorstellen dat het een kind krijgt.

Van de overige veranderingen kan maar rond de tien procent van de respondenten zich niet voorstellen om dit mee te maken. Ruim tachtig procent van de respondenten vindt het (zeer) belangrijk om nu te weten hoeveel geld ze moeten betalen of op hoeveel geld ze recht hebben als hun partner overlijdt, als ze arbeidsongeschikt worden, als ze werkloos worden of als ze met pensioen gaan. We hebben gecheckt of mensen nu al soortgelijke informatie gebruiken zoals pensioenoverzichten, brieven van een verzekeraar en of ze financiële plannen maken. De meerderheid van de respondenten geeft aan dat ze dit doen.

Als de antwoorden van bepaalde categorieën respondenten worden vergeleken met andere categorieën dan blijkt dat:

- Mensen die niet werkzaam zijn het zich vaker niet kunnen voorstellen om een kind te krijgen. Zij vinden het belangrijker dan anderen om nu te weten wat de financiële gevolgen zijn als hun partner overlijdt. Zij kunnen zich vaak niet voorstellen om arbeidsongeschikt of werkloos te worden of met pensioen te gaan.
- Werknemers het belangrijker vinden dan zelfstandigen om te weten wat de financiële gevolgen van arbeidsongeschiktheid, werkloosheid of pensioen zijn.
- Vrouwen kunnen het zich vaker niet voorstellen dat hun partner overlijdt.
- Mensen van achttien tot dertig jaar het vaker belangrijk vinden om nu te weten op hoeveel geld ze recht hebben en hoeveel geld ze moeten betalen als ze een kind krijgen.
- Mensen van vijftig jaar en ouder het belangrijker vinden dan mensen van jonger dan vijftig jaar om te weten wat de financiële gevolgen zijn als hun partner overlijdt.
- Mensen van 50 tot 65 jaar het belangrijker vinden dan anderen om nu te weten wat de financiële gevolgen zijn als zij arbeidsongeschikt of werkloos worden, of met pensioen gaan.
- Lager opgeleiden het belangrijker vinden om te weten wat de financiële gevolgen zijn van arbeidsongeschiktheid, werkloosheid of pensioen.

3.7 Conclusie

In dit hoofdstuk is weergegeven wat mensen van het Nederlandse socialezekerheidsstelsel vinden. Daarbij is een vergelijking gemaakt met de uitkomsten van een enquête die we in 2004 hebben gehouden bij de introductie van het concept van de Burgerpolis. We zijn ingegaan op zes onderwerpen, waarvan de uitkomsten in deze conclusie worden samengevat. We eindigen de conclusie met verschillen in opvattingen tussen zelfstandigen, werknemers en mensen die niet werkzaam zijn.

Transparantie van het stelsel

Het stelsel van sociale zekerheid wordt niet als transparant ervaren. Dat was ook al zo in 2004. Slechts vijftien procent van de respondenten beschouwt het stelsel als overzichtelijk. In grote meerderheid vinden mensen het verwarrend dat regelingen op verschillende manieren en door verschillende instanties worden uitgevoerd. Tot slot zegt bijna de helft van de respondenten een drempel te ervaren om een beroep op sociale zekerheid te doen.

Basis van het stelsel

We hebben aan mensen de keuze voorgelegd wat de basis zou moeten zijn van het socialezekerheidsstelsel: solidariteit of eigen verantwoordelijkheid. Ruim een derde van de respondenten vindt solidariteit de basis van het stelsel, terwijl nog eens ruim een kwart de combinatie van solidariteit en eigen verantwoordelijkheid noemt. Eigen verantwoordelijkheid alleen wordt slechts door elf procent als basis gezien. Daarmee is er een iets grotere voorkeur voor solidariteit dan in 2004.

Belangstelling voor keuzevrijheid

Een ruime meerderheid van de respondenten is geïnteresseerd in keuzevrijheid in de sociale zekerheid. Van de voorgelegde keuzemogelijkheden zou ruim driekwart van de respondenten keuzes willen hebben op het gebied van hoogte en duur van de uitkering en de vraag welke risico's men zou willen dekken. Deze uitkomsten zijn vergelijkbaar met 2004.

Uitvoering van de sociale zekerheid

Uitvoering van de sociale zekerheid door de overheid is populairder dan in 2004. Destijds was al ruim de helft van de respondenten voor de overheid als uitvoerder, in 2009 is dat twee derde. Bijna een op de vijf respondenten heeft een voorkeur voor uitvoering door marktpartijen onder regie van de overheid. Slechts 5 procent zou het helemaal aan de markt willen overlaten.

Potentiële nieuwe regelingen

We hebben aan respondenten een aantal potentiële nieuwe regelingen voorgelegd. Evenals in 2004 is een ruime meerderheid voorstander van introductie van elk van de regelingen.

In volgorde van draagvlak betreft het:

- een regeling waarbij mantelzorgers een compensatie in geld of tijd krijgen;
- een regeling waarbij vrijwilligers compensatie in geld of tijd krijgen;
- een regeling waarbij het mogelijk is om kinderbijslag in een apart fonds te stoppen t.b.v. een latere studie;
- een regeling waarbij werkende 65-plussers zich kunnen beschermen tegen werkloosheid en/of arbeidsongeschiktheid;

Nieuwe vormen van transparantie

Evenals in 2004 is er veel belangstelling voor registratie van pensioenopbouw en van de rechten op het terrein van sociale zekerheid. Bijna negentig procent van de mensen is voorstander van dergelijke registraties. Het Pensioenregister is ondertussen in voorbereiding en zal in 2011 operationeel zijn.

Opvallend is de toename in het draagvlak voor een 'Socialezekerheidscontract' waarin met uitkeringsgerechtigden afspraken worden vastgelegd over werk en inkomensondersteuning. In 2004 was ruim de helft van de respondenten hier voorstander van, in 2009 is dat opgelopen tot bijna tachtig procent.

Ongeveer tachtig procent van de mensen vindt het belangrijk om nu te weten hoeveel geld ze moeten betalen of op hoeveel geld ze recht hebben als hun partner overlijdt, als ze arbeidsongeschikt worden, als ze werkloos worden of als ze met pensioen gaan. Ruim de helft vindt het belangrijk om nu te weten hoeveel geld ze moeten betalen of op hoeveel geld ze recht hebben als ze een kind krijgen.

Verschillen naar positie op de arbeidsmarkt

Zelfstandigen kijken anders aan tegen sociale zekerheid dan werknemers en mensen die niet werkzaam zijn. Zelfstandigen ervaren vaker drempels, leggen meer nadruk op eigen verantwoordelijkheid, hebben meer behoefte aan keuzevrijheid in hoogte, risico en duur van de uitkering en hebben vaker een voorkeur voor uitvoering van de sociale zekerheid door marktpartijen.

4 Conclusie

Het doel van dit onderzoek is om te beschrijven hoe zelfstandigen, werknemers en mensen die niet werkzaam zijn denken over de verantwoordelijkheidsverdeling van de financiële gevolgen van gebeurtenissen in de levensloop. En tevens over transparantie en keuzevrijheid in de sociale zekerheid en dit te vergelijken met de bestaande sociale zekerheid. Dit onderzoek is opgenomen als onderdeel van de SVB-conferentie 2009 'Zicht op zekerheid'.

Hiervoor hebben we de volgende twee onderzoeksvragen geformuleerd:

- 1 *Sluit de verdeling van financiële gevolgen van veranderingen in de levensloop tussen gebruiker, werkgever en belastingbetaler (overheid) aan bij de opvattingen van zelfstandigen, werknemers en mensen die niet werkzaam zijn in 2009?*
- 2 *Hebben zelfstandigen, werknemers en mensen die niet werkzaam zijn in 2009 verschillende opvattingen over transparantie, keuzevrijheid en nieuwe regelingen in de sociale zekerheid en zijn deze opvattingen veranderd in vergelijking met 2004?*

De regelgeving en de opvattingen van de Nederlandse bevolking over de verdeling van de financiële gevolgen van veranderingen in de levensloop tussen gebruikers, werkgevers en belastingbetalers sluiten goed op elkaar aan. Denk hierbij aan verlof rond de geboorte van een kind, echtscheiding, overlijden van een partner of verzorgingshuiszorg. In drie situaties verschilt de regelgeving met de opvattingen van de Nederlandse bevolking:

- Bij combinatie van werk met de zorg voor kinderen wordt een groot deel van de kosten betaald door werkgevers en belastingbetalers, terwijl de meerderheid van de ondervraagden de verantwoordelijkheid bij de ouders legt.
- Bij een werknemer die tijdelijk niet kan werken door een skiongeval moet de werkgever loon doorbetalen, terwijl de meerderheid van de ondervraagden vindt dat de verzekeraar van de werknemer hiervoor moet betalen.
- Als een mantelzorger verlof opneemt van het werk dan is dit grotendeels onbetaald, terwijl de meerderheid van de ondervraagden vindt dat de verzekeraar van de zorgbehoefte of de belastingbetalers hiervoor zouden moeten betalen. Bovendien zien ondervraagden mantelzorgers als één van de groepen die het meest recht zouden hebben op een uitkering van de overheid.

Zelfstandigen denken anders over de verdeling van financiële gevolgen over gebruikers, werkgevers en belastingbetalers dan werknemers en mensen die niet werkzaam zijn. Zelfstandigen leggen meer verantwoordelijkheid bij degene die een gebeurtenis meemaakt en bij de belastingbetalers, terwijl werknemers en mensen die niet werkzaam zijn meer verantwoordelijkheid bij de werkgevers leggen.

Weinig verschillen met 2004

Ondervraagden vinden het stelsel van sociale zekerheid nog steeds weinig transparant. Een meerderheid van de ondervraagden heeft behoefte aan keuzevrijheid voor hoogte en duur van de uitkering en de risico's die men zou willen dekken. Ook heeft een meerderheid belangstelling voor een regeling waarbij mantelzorgers compensatie in geld of tijd krijgen, een regeling waarbij vrijwilligers compensatie in geld en tijd krijgen, een regeling om kinderbijslag in een apart fonds te stoppen en een regeling waarbij 65-plussers zich kunnen beschermen tegen werkloosheid of arbeidsongeschiktheid. Ook voor een 'Socialezekerheidsregister' en een Pensioenregister bestaat net als in 2004 veel belangstelling. Dit Pensioenregister komt er in 2011.

Er zijn drie verschillen met 2004:

- er zijn nu meer mensen die vinden dat solidariteit de basis van de sociale zekerheid vormt;
- uitvoering door de overheid is populairder geworden;
- er is nu meer belangstelling voor een contract tussen overheid en burger.

Daarnaast blijkt dat mensen veel belangstelling hebben om nu informatie te krijgen over de financiële gevolgen van mogelijke toekomstige veranderingen in hun levensloop.

Ook over transparantie en keuzevrijheid wijken de opvattingen van zelfstandigen af van de opvattingen van werknemers en mensen die niet werkzaam zijn. Zelfstandigen ervaren vaker een drempel, leggen meer nadruk op eigen verantwoordelijkheid, hebben meer behoefte aan keuzevrijheid en hebben vaker een voorkeur voor uitvoering van de sociale zekerheid door marktpartijen.

Literatuur

- Desain, E.J.M., Gent, M.J. van & Geuns, R.C. van (2006)
Opvattingen van Nederlanders over werk, inkomen en uitkering
Amsterdam: Regioplan
- Hop, A.D. (red.) (2009)
De Kleine Gids voor de Nederlandse sociale zekerheid, 79^e druk, 2009.twee
Deventer: Kluwer/Stimulansz
- Jonge, T. de (2008)
De inkomenspositie van achterblijvers
Amstelveen: Sociale Verzekeringsbank
- Raven, J. (2008)
The moral economy of the Dutch Social Security Institution, Paper presented at the ESPAnet
Conference, 18–20 September 2008, Helsinki
<http://www.etk.fi/Binary.aspx?Section=61331&Item=63233>
- Sociale Verzekeringsbank (2004)
De sociale zekerheid als burgerpolis, Kennis voor het leven #2
Amstelveen: Sociale Verzekeringsbank
- Sol-Bronk, M. & Vleeming, H. (2009)
Premies, rijksbijdragen en BIKK. Een literatuurstudie naar de historische ontwikkeling van financiële stromen in de volksverzekeringen
Amstelveen: Sociale Verzekeringsbank
- Stoové, E. (2009)
Er is veel werk aan de winkel, Ab Harrewijnrede 2009
<http://www.landelijkeclieutenraad.nl/Content/Downloads/AH-rede%202009%20Erry%20Stoove.pdf>
- Veen, R. van der, Achterberg, P. & Raven, J. (2009)
'De legitimiteit van de verzorgingsstaat', In: SVB, *Zicht op zekerheid. Uitvoering geven aan moderne volksverzekeringen*, Kennis voor het leven #8
Amstelveen: Sociale Verzekeringsbank, p. 81-87
- World Bank (1994)
Averting the old age crisis. Policies to protect the old and to promote growth
New York: Oxford University Press

Bijlage: Methodologische verantwoording

In dit onderzoek staan twee onderzoeksvragen centraal:

1 *Sluit de verdeling van financiële gevolgen van veranderingen in de levensloop tussen gebruiker, werkgever en belastingbetaler aan bij de opvattingen van zelfstandigen, werknemers en niet-werkzame mensen in 2009?*

2 *Hebben zelfstandigen, werknemers en niet-werkzame mensen in 2009 verschillende opvattingen over transparantie, keuzevrijheid en nieuwe regelingen in de sociale zekerheid en zijn deze opvattingen veranderd in vergelijking met 2004?*

Met de eerste onderzoeksvraag willen we beschrijven wat de opvattingen zijn van de Nederlandse bevolking van achttien jaar en ouder over wie zou moeten betalen voor bepaalde financiële risico's in de levensloop.

Hiervoor zijn casussen beschreven met daarbij de vraag wie daarvoor het grootste deel zou moeten betalen.

Met de tweede onderzoeksvraag willen we vergelijken of de opvattingen over transparantie, keuzevrijheid en nieuwe regelingen verschillen met de opvattingen afkomstig uit een soortgelijke enquête uit 2004.

Hiervoor hebben we een deel van de vragen herhaald uit de enquête van 2004.

De onderzoekspopulatie bestaat uit alle werknemers, zelfstandigen en niet-actieven in Nederland van achttien jaar en ouder (in juli 2009).

De data zijn afkomstig uit een enquête die de SVB heeft laten uitvoeren door TNS NIPO onder de Nederlandse bevolking van achttien jaar en ouder.

TNS NIPO beschikt over een bestand van ruim 200.000 respondenten, waarvan er ruim 100.000 ouder dan achttien jaar zijn en beschikbaar zijn voor online onderzoek (CAWI). De respondenten worden maximaal één keer per maand geselecteerd voor enquêtes. Zij ontvangen dan een e-mail met een hyperlink naar een website met de enquête. Voor het invullen van een enquête ontvangen zij een vergoeding die afhankelijk is van de lengte van de vragenlijst.

Onder de ruim 100.000 respondenten van achttien jaar of ouder die beschikbaar zijn voor online onderzoek zijn ruim 5.000 zelfstandigen, ruim 60.000 werknemers en bijna 40.000 mensen die niet werkzaam zijn.

Uit deze respondenten zijn twee steekproeven getrokken:

Bij elkaar zaten in beide steekproeven 2.252 respondenten en bedroeg de respons 1.644 (73,0%). Het doel was om voor elke steekproef een respons te halen van minimaal 250 zelfstandigen, 250 werknemers en 250 mensen die niet werkzaam zijn. Hiervoor kregen mensen een week de tijd om de enquête in te vullen. Na deze week was de beoogde respons gehaald.

In de eerste steekproef zaten 376 zelfstandigen, 372 werknemers en 375 mensen die niet werkzaam zijn. De respons was 264 zelfstandigen (70,2%), 255 werknemers (68,5%) en 286 mensen die niet werkzaam zijn (76,3%).

In de tweede steekproef zaten 378 zelfstandigen, 376 werknemers en 375 mensen die niet werkzaam zijn. De respons was 281 zelfstandigen (74,3%), 278 werknemers (73,9%) en 280 mensen die niet werkzaam zijn (74,7%).

De casussen voor de eerste onderzoeksvraag zijn steeds paarsgewijs gesteld. De eerste steekproef heeft de ene helft van de casussen beantwoord en de tweede steekproef heeft de andere helft van de casussen beantwoord.

De vragen voor de tweede onderzoeksvraag zijn door alle respondenten beantwoord.

Daarnaast zijn vragen gesteld over dienstverlening. Deze vragen zullen worden meegenomen in een onderzoek naar dienstverlening voor de SVB-conferentie van 2010.

De respons is herwogen naar de Nederlandse bevolking van achttien jaar en ouder op basis van zelfstandig/werknemer/niet werkzaam, geslacht, leeftijd, gezinsgrootte en opleidingsniveau.

Bijlage: Vragenlijst

Algemeen vraag 1 t/m 17:

Splitsing in A- en B- versie (de ene helft van de respondenten krijgt de A versie, de andere helft de B versie)

De blokken 'kinderen', zorg', 'ziekte en arbeidsongeschiktheid' en 'ouderdom' worden als blokken random voorgelegd. Ook de stellingen in de blokken worden random voorgelegd. Op die manier blijven de stellingen per blok (per onderwerp) bijeen.

Wie betaalt de rekening?

Inleiding

Het stelsel van sociale zekerheid in Nederland zorgt ervoor dat mensen niet zonder inkomen hoeven te leven. Er bestaan wetten en regelingen op het gebied van het bestaansminimum, opleiding, werk, wonen, kinderen, gehandicapten, gezondheid en ouderdom. In deze enquête vragen we, wie volgens u hiervoor moet betalen.

Gebeurtenissen in het leven

Hieronder volgt een aantal gebeurtenissen die mensen in hun leven kunnen meemaken. Elk van de beschreven gebeurtenissen heeft nadelige gevolgen voor het inkomen. We willen van u graag weten wie volgens u het grootste deel van de daling in inkomsten zou moeten betalen.

Het gaat er dus niet om hoe het nu geregeld is, maar hoe u vindt dat het geregeld zou moeten zijn.

Kinderen

VRAAG 3a

Een zwangere vrouw stopt tijdelijk met werken:

- 5 weken vóór de uitgerekende bevallingsdatum stopt ze met werken
- 11 weken na de bevalling begint ze weer met haar werk

Tijdens deze verlofperiode krijgt ze een vergoeding die even hoog is als haar loon.

Wie zou volgens u het grootste deel van het verlof voor de zwangere vrouw moeten betalen?

- het gezin van de zwangere vrouw
- de ouders, broers, of zussen van de zwangere vrouw
- de werkgever van de zwangere vrouw
- alle werkgevers betalen een beetje (verplichte collectieve verzekering)
- alle belastingbetalers betalen een beetje (de overheid)

VRAAG 3b

Een zwangere vrouw stopt tijdelijk met werken:

- 5 weken vóór de uitgerekende bevallingsdatum stopt ze met werken
- 26 weken na de bevalling begint ze weer met haar werk

Tijdens deze verlofperiode krijgt ze een vergoeding die even hoog is als haar loon.

Wie zou volgens u het grootste deel van het verlof voor de zwangere vrouw moeten betalen?

- het gezin van de zwangere vrouw
- de ouders, broers, of zussen van de zwangere vrouw
- de werkgever van de zwangere vrouw
- alle werkgevers betalen een beetje (verplichte collectieve verzekering)
- alle belastingbetalers betalen een beetje (de overheid)

VRAAG 4a

Een man wordt binnenkort vader en stopt 2 dagen met zijn werk om bij zijn gezin te zijn.

Tijdens deze verlofperiode van 2 dagen krijgt hij een vergoeding die even hoog is als zijn loon.

Wie zou volgens u het grootste deel van het verlof voor de man moeten betalen?

- het gezin van de man
- de ouders, broers, of zussen van de man
- de werkgever van de man
- alle werkgevers betalen een beetje (verplichte collectieve verzekering)
- alle belastingbetalers betalen een beetje (de overheid)

VRAAG 4b

*Een man wordt binnenkort vader en stopt 2 weken met zijn werk om bij zijn gezin te zijn.
Tijdens deze verlofperiode van 2 weken krijgt hij een vergoeding die even hoog is als zijn loon.*

Wie zou volgens u het grootste deel van het verlof voor de man moeten betalen?

- het gezin van de man
- de ouders, broers, of zussen van de man
- de werkgever van de man
- alle werkgevers betalen een beetje (verplichte collectieve verzekering)
- alle belastingbetalers betalen een beetje (de overheid)

VRAAG 5a

*Er is een gezin met een man, een vrouw en twee kinderen van 6 maanden en 3 jaar oud.
De man werkt 36 uur per week en de vrouw 32 uur per week.*

De vrouw wil meer tijd voor haar kinderen hebben. Daarom:

- *gaat de vrouw 16 uur (2 dagen) per week minder werken*
- Haar inkomen daalt hierdoor netto € 700,- per maand.*

Wie zou volgens u het grootste deel moeten betalen van deze € 700,- per maand?

- het gezin van de vrouw die minder is gaan werken
- de ouders, broers, of zussen van de vrouw
- de werkgever van de vrouw
- alle werkgevers betalen een beetje (verplichte collectieve verzekering)
- alle belastingbetalers betalen een beetje (de overheid)

VRAAG 5b

*Er is een gezin met een man, een vrouw en twee kinderen van 6 maanden en 3 jaar oud.
De man werkt 36 uur per week en de vrouw 32 uur per week.*

De man en de vrouw willen evenveel blijven werken. Daarom:

- *passen de oma's 2 dagen per week op hun kleinkinderen.*

De ouders betalen de oma's hiervoor een gastoudervergoeding van € 400,- per maand.

Wie zou volgens u het grootste deel moeten betalen van deze € 400,- per maand?

- niemand, de oma's moeten gratis oppassen
- het gezin waar de oma's op de kinderen passen
- de werkgevers van de ouders
- alle werkgevers betalen een beetje (verplichte collectieve verzekering)
- alle belastingbetalers betalen een beetje (de overheid)

VRAAG 6a

*Er is een gezin met een man, een vrouw en twee kinderen van 6 maanden en 3 jaar oud.
De man werkt 36 uur per week en de vrouw 32 uur per week.*

De man en de vrouw willen evenveel blijven werken. Daarom:

- *brengen zij hun kinderen twee dagen per week naar de kinderopvang*

Hun gezinsinkomen is netto € 2.500,- per maand.

De kinderopvang kost € 700,- per maand.

Wie zou volgens u het grootste deel moeten betalen van deze € 700 per maand?

- de man en de vrouw, van wie de kinderen naar de kinderopvang gaan
- de ouders, broers, of zussen van de man en de vrouw
- de werkgevers van de man en de vrouw
- alle werkgevers betalen een beetje (verplichte collectieve verzekering)
- alle belastingbetalers betalen een beetje (de overheid)

VRAAG 6b

Er is een gezin met een man, een vrouw en twee kinderen van 6 maanden en 3 jaar oud.

De man werkt 36 uur per week en de vrouw werkt 32 uur per week.

De man en de vrouw willen evenveel blijven werken. Daarom:

- *brengen zij hun kinderen twee dagen per week naar de kinderopvang*

Hun gezinsinkomen is netto € 5.000,- per maand.

De kinderopvang kost € 700,- per maand.

Wie zou volgens u het grootste deel moeten betalen van deze € 700 per maand?

- de man en de vrouw, van wie de kinderen naar de kinderopvang gaan
- de ouders, broers, of zussen van de man en de vrouw
- de werkgevers van de man en de vrouw
- alle werkgevers betalen een beetje (verplichte collectieve verzekering)
- alle belastingbetalers betalen een beetje (de overheid)

VRAAG 7a

Er is een gezin met een man, een vrouw en twee kinderen van 3 en 5 jaar oud.

De man werkt 36 uur per week en de vrouw werkt 32 uur per week. De man overlijdt na een ziekte.

Door het overlijden van de man hebben de weduwe en haar kinderen € 1.500,- per maand minder te besteden.

Wie zou volgens u het grootste deel moeten betalen van deze € 1.500 per maand?

- de weduwe
- de verzekeraar van het gezin
- de ouders, broers, of zussen van de weduwe
- de werkgever van de weduwe
- de werkgever van de overleden man
- alle werkgevers betalen een beetje (verplichte collectieve verzekering)
- alle belastingbetalers betalen een beetje (de overheid)

VRAAG 7b

Er is een gezin met een man, een vrouw en twee kinderen van 3 en 5 jaar oud.

De man werkt 36 uur per week en de vrouw werkt 32 uur per week.

De man overlijdt na een ziekte. De weduwe wil meer tijd voor haar kinderen hebben. Daarom:

- *gaat de weduwe 8 uur per week minder werken*

Door het overlijden van de man hebben de weduwe en haar kinderen € 400,- per maand minder te besteden.

Wie zou volgens u het grootste deel moeten betalen van deze € 400 per maand?

- de weduwe
- de verzekeraar van het gezin
- de ouders, broers, of zussen van de weduwe
- de werkgever van de weduwe
- de werkgever van de overleden man
- alle werkgevers betalen een beetje (verplichte collectieve verzekering)
- alle belastingbetalers betalen een beetje (de overheid)

VRAAG 8a

Er is een gezin met een man, een vrouw en twee kinderen van 3 en 5 jaar.

De man werkt 36 uur per week en de vrouw werkt 32 uur per week.

De man en de vrouw gaan scheiden. De man verhuist en blijft evenveel werken.

De kinderen blijven bij de vrouw wonen.

Door de scheiding hebben de alleenstaande moeder en haar kinderen € 1.500,- per maand minder te besteden.

Wie zou volgens u het grootste deel moeten betalen van deze € 1.500 per maand?

- de alleenstaande moeder bij wie de kinderen wonen
- de alleenstaande vader die is verhuisd
- de ouders, broers, of zussen van de alleenstaande moeder
- de werkgever van de alleenstaande moeder
- alle werkgevers betalen een beetje (verplichte collectieve verzekering)
- alle belastingbetalers betalen een beetje (de overheid)

VRAAG 8b

Er is een gezin met een man, een vrouw en twee kinderen van 3 en 5 jaar.

De man werkt 32 uur per week en de vrouw werkt 36 uur per week.

De man en de vrouw gaan scheiden. De vrouw verhuist en blijft evenveel werken.

De kinderen blijven bij de man wonen.

Door de scheiding hebben de alleenstaande vader en zijn kinderen € 1.500,- per maand minder te besteden.

Wie zou volgens u het grootste deel moeten betalen van deze € 1.500 per maand?

- de alleenstaande vader bij wie de kinderen wonen
- de alleenstaande moeder die is verhuisd
- de ouders, broers, of zussen van de alleenstaande vader
- de werkgever van de alleenstaande vader
- alle werkgevers betalen een beetje (verplichte collectieve verzekering)
- alle belastingbetalers betalen een beetje (de overheid)

Zorg

VRAAG 9a

Een alleenstaande vrouw werkt 36 uur per week. Zij heeft 1 broer en 1 zus.

Haar ouders wonen zelfstandig, maar hebben verzorging nodig.

De alleenstaande vrouw wil voor haar ouders zorgen. Daarom:

- gaat ze 8 uur per week minder werken

Haar inkomen daalt hierdoor netto € 400,- per maand.

Wie zou volgens u het grootste deel moeten betalen van deze € 400,- per maand?

- de vrouw die voor haar zieke ouders zorgt
- de zieke ouders
- de verzekeraar van de zieke ouders
- de broer en zus van de vrouw
- de werkgever van de vrouw
- alle werkgevers betalen een beetje (verplichte collectieve verzekering)
- alle belastingbetalers betalen een beetje (de overheid)

VRAAG 9b

Een alleenstaande vrouw werkt 36 uur per week. Zij heeft geen broers of zussen.

Haar ouders wonen zelfstandig maar hebben verzorging nodig.

De alleenstaande vrouw wil voor haar ouders zorgen. Daarom:

- gaat ze 8 uur per week minder werken

Haar inkomen daalt hierdoor netto € 400,- per maand.

Wie zou volgens u het grootste deel moeten betalen van deze € 400,- per maand?

- de vrouw die voor haar zieke ouders zorgt
- de zieke ouders
- de verzekeraar van de zieke ouders
- de werkgever van de vrouw
- alle werkgevers betalen een beetje (verplichte collectieve verzekering)
- alle belastingbetalers betalen een beetje (de overheid)

VRAAG 10a

Een alleenstaande vrouw werkt 36 uur per week. Een goede vriendin van haar is ongeneeslijk ziek en heeft verzorging nodig. De vriendin heeft 1 broer en 1 zus.

De alleenstaande vrouw wil voor haar vriendin zorgen. Daarom:

- gaat ze 8 uur per week minder werken

Haar inkomen daalt hierdoor netto € 400,- per maand.

Wie zou volgens u het grootste deel moeten betalen van deze € 400,- per maand?

- de vrouw die voor een zieke vriendin zorgt
- de zieke vriendin
- de verzekeraar van de zieke vriendin
- de ouders, broers, of zussen van de zieke vriendin
- de werkgever van de zorgende vrouw
- alle werkgevers betalen een beetje (verplichte collectieve verzekering)
- alle belastingbetalers betalen een beetje (de overheid)

VRAAG 10b

Een alleenstaande vrouw werkt 36 uur per week. Een goede vriendin van haar is ongeneeslijk ziek en heeft verzorging nodig. De vriendin heeft geen broers of zussen.

De alleenstaande vrouw wil voor haar vriendin zorgen. Daarom:

- *gaat ze 8 uur per week minder werken*

Haar inkomen daalt hierdoor netto € 400,- per maand.

Wie zou volgens u het grootste deel moeten betalen van deze € 400,- per maand?

- de vrouw die voor een zieke vriendin zorgt
- de zieke vriendin
- de verzekeraar van de zieke vriendin
- de ouders van de zieke vriendin
- de werkgever van de zorgende vrouw
- alle werkgevers betalen een beetje (verplichte collectieve verzekering)
- alle belastingbetalers betalen een beetje (de overheid)

VRAAG 11a

Een vrouw is 85 jaar en weduwe. Zij heeft verzorging nodig.

De vrouw heeft twee kinderen, haar zoon en dochter werken allebei 36 uur per week en hebben beide kinderen.

De vrouw van 85 jaar gaat naar een verzorgingshuis.

- *Het inkomen van de vrouw is € 1.500,- per maand*
- *en daarnaast heeft de vrouw een vermogen van € 10.000,-.*

De totale kosten voor het verzorgingshuis zijn € 1.500,- per maand.

Wie zou volgens u het grootste deel moeten betalen van deze € 1.500,- per maand voor het verzorgingshuis?

- de vrouw die naar het verzorgingshuis gaat
- de verzekeraar van de vrouw
- de kinderen van de vrouw
- alle werkgevers betalen een beetje (verplichte collectieve verzekering)
- alle belastingbetalers betalen een beetje (de overheid)

VRAAG 11b

Een vrouw is 85 jaar en weduwe. Zij heeft verzorging nodig.

De vrouw heeft twee kinderen, haar zoon en dochter werken allebei 36 uur per week en hebben beide kinderen.

De vrouw van 85 jaar gaat naar een verzorgingshuis.

- *Het inkomen van de vrouw is € 3.000,- per maand*
- *en daarnaast heeft de vrouw een vermogen van € 300.000,-.*

De totale kosten voor het verzorgingshuis zijn € 1.500,- per maand.

Wie zou volgens u het grootste deel moeten betalen van deze € 1.500,- per maand voor het verzorgingshuis?

- de vrouw die naar het verzorgingshuis gaat
- de verzekeraar van de vrouw
- de kinderen van de vrouw
- alle werkgevers betalen een beetje (verplichte collectieve verzekering)
- alle belastingbetalers betalen een beetje (de overheid)

Ziekte en arbeidsongeschiktheid

VRAAG 12a

Er is een gezin met een man, een vrouw en twee kinderen van 3 en 5 jaar.

De man werkt 36 uur per week en de vrouw werkt 32 uur per week.

De man heeft griep. Daardoor:

- *kan hij een week niet werken*

Wie moet volgens u voor het grootste deel betalen voor de niet gewerkte uren?

- het gezin van de man met griep
- de verzekeraar van de man
- de werkgever van de man (of de verzekeraar van deze werkgever)
- alle werkgevers betalen een beetje (verplichte collectieve verzekering)
- alle belastingbetalers betalen een beetje (de overheid)

VRAAG 12b

Er is een gezin met een man, een vrouw en twee kinderen van 3 en 5 jaar.

De man werkt 36 uur per week en de vrouw werkt 32 uur per week.

De man heeft tijdens een skivakantie zijn been gebroken. Daardoor:

- *kan hij een week niet werken.*

Wie moet volgens u voor het grootste deel betalen voor de niet gewerkte uren?

- het gezin van de man met het ski-ongeval
- de verzekeraar van de man
- de werkgever van de man (of de verzekeraar van deze werkgever)
- alle werkgevers betalen een beetje (verplichte collectieve verzekering)
- alle belastingbetalers betalen een beetje (de overheid)

VRAAG 13a

Er is een gezin met een man, een vrouw en twee kinderen van 3 en 5 jaar.

De man werkt 36 uur per week in loondienst en de vrouw werkt 32 uur per week.

De man is tijdens zijn werk van een steiger gevallen en verlamd geraakt. Daardoor:

- *kan hij helemaal niet meer werken.*

Wie moet volgens u voor het grootste deel betalen voor de niet gewerkte uren?

- het gezin van de man met de versleten rug
- de verzekeraar van de man
- de ouders, broers, of zussen van de man
- de werkgever van de man (of de verzekeraar van de werkgever)
- alle werkgevers betalen een beetje (verplichte collectieve verzekering)
- alle belastingbetalers betalen een beetje (de overheid)

VRAAG 13b

Er is een gezin met een man, een vrouw en twee kinderen van 3 en 5 jaar. De man werkt 36 uur per week als zelfstandige zonder personeel (ZZP'er) en de vrouw werkt 32 uur per week.

De man is tijdens zijn werk van een steiger gevallen en verlamd geraakt. Daardoor:

- *kan hij helemaal niet meer werken.*

Hierdoor verliest hij zijn inkomen van netto € 1.800,- per maand.

Wie moet volgens u het grootste deel betalen van deze € 1.800,- per maand?

- het gezin van de man die van de steiger is gevallen
- de verzekeraar van de man
- de ouders, broers, of zussen van de man
- de werkgever van de opdrachtgever (of de verzekeraar van de opdrachtgever)
- alle zelfstandigen zonder personeel in de bouwsector betalen een beetje (verplichte collectieve verzekering)
- alle belastingbetalers betalen een beetje (de overheid)

Ouderdom

VRAAG 17a

Een man van 62 jaar heeft een kantoorbaan. Zijn vrouw van 60 jaar werkt niet meer.

Hun kinderen zijn ouder dan 18 jaar en wonen zelfstandig.

Plotseling overlijdt de man.

Door het overlijden van haar man heeft de weduwe € 1.500,- per maand minder te besteden.

Wie zou volgens u het grootste deel moeten betalen van deze € 1.500,- per maand?

- de weduwe
- de verzekeraar van de man en de vrouw
- de kinderen, broers, of zussen van de weduwe
- de werkgever van de overleden man
- alle werkgevers betalen een beetje (verplichte collectieve verzekering)
- alle belastingbetalers betalen een beetje (de overheid)

VRAAG 17b

Een man van 62 jaar heeft een kantoorbaan. Zijn vrouw van 50 jaar werkt niet meer.

Hun kinderen zijn ouder dan 18 jaar en wonen zelfstandig.

Plotseling overlijdt de man.

Door het overlijden van haar man heeft de weduwe € 1.500,- per maand minder te besteden.

Wie zou volgens u het grootste deel moeten betalen van deze € 1.500,- per maand?

- de weduwe
- de verzekeraar van de man en de vrouw
- de kinderen, broers, of zussen van de weduwe
- de werkgever van de overleden man
- alle werkgevers betalen een beetje (verplichte collectieve verzekering)
- alle belastingbetalers betalen een beetje (de overheid)

Overheid

VRAAG 18

*Stel dat de overheid maar voor vijf van de volgende groepen een uitkering kan betalen. Welke **maximaal vijf** groepen hebben volgens u het meest recht op een uitkering van de overheid?*

- Studenten
- Werknemers die naast hun werk studeren
- Zwangere vrouwen
- Ouders van jonge kinderen
- Mensen die hun partner verliezen
- Kinderen die een van hun ouders verliezen
- Gescheiden ouders
- Mensen die voor zieke of hulpbehoeftige familie, vrienden of kennissen zorgen (mantelzorgers)
- Mensen die korte tijd ziek zijn
- Gehandicapten en langdurig zieken
- Werklozen
- Gepensioneerden
- Anders, namelijk:...
- Niemand
- Weet niet

Sociale zekerheid

Samenhang in de huidige sociale zekerheid

In de huidige sociale zekerheid worden de regelingen op verschillende manieren uitgevoerd.

- *Bij sommige regelingen krijgen de rechthebbenden direct geld uitgekeerd (uitkeringen).*
- *Andere regelingen gaan via de belastingdienst door middel van aftrekposten en heffingskortingen.*
- *Daarnaast komen regelingen van de sociale zekerheid uit verschillende potjes en zorgen verschillende instanties voor de uitvoering van de verschillende regelingen.*

Stelling 19 t/m 24 random voorleggen

Hieronder volgen een aantal stellingen met betrekking tot de sociale zekerheid.

Wilt u per stelling aan geven in hoeverre u het hier mee eens bent.

- 19 *Ik vind de manier waarop het stelsel van de huidige sociale zekerheid werkt overzichtelijk.*
- 20 *Ik ervaar een drempel om een beroep te doen op regelingen van de sociale zekerheid.*
- 21 *Ik vind het verwarrend dat de regelingen van de sociale zekerheid op verschillende manieren worden uitgevoerd; sommige regelingen worden direct uitgekeerd en andere lopen via aftrekposten.*
- 22 *Ik vind het verwarrend dat de regelingen van de sociale zekerheid door verschillende instanties worden uitgevoerd.*
- 23 *De sociale zekerheid dient gebaseerd te zijn op solidariteit.*
- 24 *De sociale zekerheid dient gebaseerd te zijn op eigen verantwoordelijkheid*

Bent u het hier ...

1. Helemaal mee eens
2. Mee eens
3. Noch mee eens, noch mee oneens
4. Mee oneens
5. Helemaal mee oneens
6. Weet niet/ geen antwoord

VRAAG 25

Zou u binnen de sociale zekerheid keuzevrijheid willen hebben in het pakket aan sociale verzekeringen waarop u aanspraak kunt maken, zodat u dit meer kunt afstemmen op uw persoonlijke situatie?

- Ja
- Nee
- Weet niet/ geen antwoord

Indien keuzevrijheid, vraag 25 'ja'

Stelling 26 t/m 29 random voorleggen

Hierna volgen een aantal keuzemogelijkheden in het pakket aan sociale verzekeringen.

Wilt u per keuzemogelijkheid aangeven of u deze mogelijkheid op prijs zou stellen.

- 26 Keuzes met betrekking tot de hoogte van de uitkering
- 27 Keuzes met betrekking tot de verzekering van een bepaald risico
- 28 Keuzes met betrekking tot de uitvoerder
- 29 Keuzes met betrekking tot de looptijd van de uitkering

Stelt u dit ...

- 1. Zeer op prijs
- 2. Enigszins op prijs
- 3. Neutraal
- 4. Niet op prijs
- 5. Zeker niet op prijs
- 6. Weet niet / geen opgave

Indien keuzevrijheid, vraag 25 'ja'

VRAAG 30

Zou u nog andere keuzemogelijkheden willen dan degenen die hiervoor zijn genoemd?

- Ja, namelijk ...
- Nee
- Weet niet

Deze vraag aan iedereen stellen

VRAAG 31

Wie kan de uitvoering van de op maat gesneden sociale verzekeringspakketten volgens u het beste uitvoeren?

- Overheidsorganisaties, zoals UWV, SVB, belastingdienst of gemeente
- Marktpartijen, zoals verzekeraars
- Marktpartijen onder regie van de overheid
- Anders, namelijk ...
- Weet niet

Nieuwe regelingen

VRAAG 32

Zou u een regeling in de sociale zekerheid willen waarbij het mogelijk is dat 65-plussers die blijven werken zich kunnen beschermen tegen werkloosheid en/of arbeidsongeschiktheid?

- Ja, zeker
- Ja, onder bepaalde voorwaarden
- Nee
- Weet niet

VRAAG 33

Zou u een regeling in de sociale zekerheid willen waarbij mensen die aan vrijwilligerswerk doen een compensatie in tijd of geld krijgen omdat zij aan vrijwilligerswerk doen?

- Ja, zeker
- Ja, onder bepaalde voorwaarden
- Nee
- Weet niet

VRAAG 34

Zou u een regeling in de sociale zekerheid willen waarbij mensen die mantelzorg verlenen een compensatie hiervoor in tijd of geld krijgen?

Bij mantelzorg gaat om het zorgen voor iemand die gehandicapt, (hoog)bejaard of langdurig ziek is. Bijvoorbeeld voor de echtgenoot, een kind, vader of moeder, vrienden of buurman.

- Ja, zeker
- Ja, onder bepaalde voorwaarden
- Nee
- Weet niet

VRAAG 35

Zou u een regeling willen waarbij het mogelijk is om de kinderbijslag in een fonds te stoppen waarbij het mogelijk is om het geld van dat fonds later te gebruiken voor de studie?

- Ja, zeker
- Ja, onder bepaalde voorwaarden
- Nee
- Weet niet

VRAAG 36

Zou u willen dat ergens centraal wordt geregistreerd hoeveel en bij welke instanties u pensioen heeft opgebouwd?

- Ja
- Nee
- Weet niet

VRAAG 37

Zou u willen dat ergens centraal wordt geregistreerd waar u met betrekking tot de sociale zekerheid in aanmerking voor kunt komen? (Denk hierbij bijvoorbeeld aan een overzicht met de maximale duur van uw WW- of WAO-uitkering, de rechten op kinderkortingen, nabestaande uitkeringen enzovoort.)

- Ja
- Nee
- Weet niet

VRAAG 38

Stel dat de uitvoering van de sociale zekerheid in een soort contractvorm gaat plaatsvinden.

In het contract worden met uitkeringsgerechtigden afspraken vastgelegd over werk en inkomensondersteuning.

Hierbij gaat het bijvoorbeeld om afspraken over de terugkeer op de arbeidsmarkt, waarvoor een sollicitatieplicht geldt, of om afspraken over het volgen van een opleiding. Het contract is afgestemd op de

uitkeringsgerechtigde zelf en heeft een verplicht karakter. Wat vindt u van zo'n aanpak?

- Spreekt heel erg aan
- Spreekt aan
- Spreekt niet aan
- Weet niet

Overzicht

*Hieronder volgen een aantal stellingen met betrekking tot uw financiën.
Wilt u per stelling aan geven in hoeverre u het hier mee eens of oneens bent.*

Stelling 41 t/m 46 in de vaste volgorde voorleggen

- 41 *Ik lees geen brieven van verzekeringsmaatschappijen.*
- 42 *Als ik een overzicht krijg van mijn pensioen, dan bekijk ik dat.*
- 43 *Ik weet hoeveel geld ik uitgeef.*
- 44 *Als ik een verzekeringscontract lees, begrijp ik wat mijn rechten en plichten zijn.*
- 45 *Ik hou nu al rekening met geld dat ik krijg of moet betalen in de komende 2 jaar.*
- 46 *Ik heb mijn verzekeringen, spaarplannen en beleggingen afgestemd op mijn toekomstplannen en risico's.*

Bent u het hier ...

- 1. Helemaal mee eens
- 2. Mee eens
- 3. Noch mee eens, noch mee oneens
- 4. Mee oneens
- 5. Helemaal mee oneens
- 6. Weet niet/ geen antwoord

VRAAG 47

Veranderingen in uw leven kunnen gevolgen hebben voor uw werk of inkomen.

Dit kan ook gevolgen hebben voor:

- *belastingen en premies die u moet betalen*
- *of voor uitkeringen, toeslagen, verzekeringen, of pensioenen waar u recht op heeft.*

Hoe belangrijk vindt u het om nu te weten hoeveel geld u moet betalen of op hoeveel geld u recht heeft....

- *Als u een kind krijgt*
- *Als uw partner overlijdt*
- *Als u arbeidsongeschikt wordt*
- *Als u werkloos wordt*
- *Als u met pensioen gaat*

- Zeer belangrijk
- Belangrijk
- Neutraal
- Onbelangrijk
- Zeer onbelangrijk
- Niet van toepassing. Ik kan mij niet voorstellen dat ik deze veranderingen in mijn leven kan meemaken

Dienstverlening

VRAAG 48

Heeft u de Aangifte Inkomstenbelasting 2008 ingevuld via internet?

- Ja
- Nee

VRAAG 49

Voor uw Aangifte Inkomstenbelasting 2008 via internet moest u ondertekenen met een digitale handtekening. De zogenaamde DigiD. Deze kunt u ook gebruiken bij andere overheidsinstellingen, zoals de gemeente of de Sociale Verzekeringsbank (SVB).

Bij welke overheidsinstellingen heeft u wel eens gebruikgemaakt van DigiD? (Meerdere antwoorden mogelijk)

- Belastingdienst
- Gemeente
- SVB
- CWI
- UWV
- IB-groep
- Geen van deze
- Weet niet

VRAAG 50

Stel u heeft een vraag over een uitkering die u ontvangt.

Waar zoekt u het antwoord op deze vraag? (Meerdere antwoorden mogelijk)

- U zoekt het antwoord op internet.
- U praat over uw vraag met mensen die u kent.
- U belt de instelling waar u de uitkering van ontvangt.
- U stuurt een e-mail naar de instelling waar u de uitkering van ontvangt.
- U gaat naar een kantoor van de instelling waar u de uitkering van ontvangt.
- U praat over uw vraag met een zaakwaarnemer, adviseur of consulent.

VRAAG 51

Stel: u stuurt een e-mail naar een overheidsinstelling waarvan u een uitkering ontvangt.

Na hoeveel tijd denkt u dat u antwoord krijgt?

- Binnen een uur
- Binnen een werkdag
- Binnen twee werkdagen
- Binnen vijf werkdagen
- Binnen tien werkdagen
- Binnen een maand
- Langer dan een maand

VRAAG 52

Stel: u stuurt een brief naar een overheidsinstelling waarvan u een uitkering ontvangt.

Na hoeveel tijd denkt u dat u antwoord krijgt?

- Binnen twee werkdagen
- Binnen vijf werkdagen
- Binnen tien werkdagen
- Binnen een maand
- Binnen drie maanden
- Langer dan drie maanden

VRAAG 53

Stel: u belt met een overheidsinstelling. Op welke dagen en tijden denkt u dat u een medewerker te spreken krijgt? U kunt hieronder aanvinken op welke dag u denkt dat u een medewerker telefonisch kunt bereiken. U kunt daarna aangeven vanaf welke tijd u denkt dat de overheidsinstelling bereikbaar is en tot hoe laat u kunt bellen.

Dag	Vanaf	Tot
☐ Ma	0.00 uur	0.00 uur
☐ Di	0.00 uur	0.00 uur
☐ Wo	0.00 uur	0.00 uur
☐ Do	0.00 uur	0.00 uur
☐ Vr	0.00 uur	0.00 uur
☐ Za	0.00 uur	0.00 uur
☐ Zo	0.00 uur	0.00 uur

VRAAG 54

Stel: u bezoekt de balie van een overheidsinstelling. Op welke dagen en tijden denkt u dat u een medewerker te spreken krijgt? U kunt hieronder aanvinken op welke dag u denkt dat u een medewerker te spreken krijgt. U kunt daarna aangeven vanaf welke tijd u denkt dat de overheidsinstelling bereikbaar is en tot hoe laat u kunt bellen.

Dag	Vanaf	Tot
☐ Ma	0.00 uur	0.00 uur
☐ Di	0.00 uur	0.00 uur
☐ Wo	0.00 uur	0.00 uur
☐ Do	0.00 uur	0.00 uur
☐ Vr	0.00 uur	0.00 uur
☐ Za	0.00 uur	0.00 uur
☐ Zo	0.00 uur	0.00 uur

VRAAG 55

Stel: u bezoekt de balie van een overheidsinstelling.

Hoeveel tijd denkt u dat u moet wachten voordat u aan de beurt bent?

- niet wachten
- minder dan 5 minuten
- minder dan 10 minuten
- minder dan 15 minuten
- minder dan 30 minuten
- minder dan 60 minuten
- meer dan 60 minuten

Achtergrondvragen

Tot slot nog een aantal algemene vragen.

VRAAG 56

Doet u aan vrijwilligerswerk?

- Ja
- Nee, maar ik heb het vroeger wel gedaan
- Nee

Indien vrijwilligerswerk

VRAAG 57

Hoeveel uur per maand besteedt u gemiddeld aan vrijwilligerswerk?

... uur

Indien 65 jaar of ouder

VRAAG 58

Heeft u nog een betaalde baan?

- Ja
- Nee

Indien nog een betaalde baan

VRAAG 59

Hoeveel uur per week bent in deze betaalde baan werkzaam?

... uur

VRAAG 60

Heeft u kinderen?

- Ja
- Nee

Indien kinderen

VRAAG 62

Wat is het geboortjaar van uw jongste kind?

....

VRAAG 63

Volgt u op dit moment nog een opleiding?

- Ja
- Nee

VRAAG 64

Bij mantelzorg gaat om het zorgen voor iemand die gehandicapt, (hoog)bejaard of langdurig ziek is.

Bijvoorbeeld voor de echtgenoot, een kind, vader of moeder, vrienden of buurman. Doet u aan mantelzorg?

- Ja
- Nee
- Weet niet / geen antwoord

Indien mantelzorg

VRAAG 65

Hoeveel uur per maand besteedt gemiddeld u aan mantelzorg?

... uur

VRAAG 66

Als er vandaag verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden, op welke partij zou u dan stemmen?

- CDA
- PvdA
- SP
- VVD
- PVV (Partij voor de Vrijheid)
- GroenLinks
- ChristenUnie
- D66
- Partij voor de Dieren
- SGP
- Trots op Nederland
- Ik zou niet stemmen
- Ik heb geen stemrecht
- Anders, namelijk..
- Weet niet
- Wil niet zeggen

VRAAG 67 (standaard slotvraag)

Heeft u verder nog op- of aanmerkingen op deze vragenlijst?

- Ja, namelijk ...
- Nee